

شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی آموزش از دیدگاه متخصصان آموزش عالی و دانشجویان دکتری^۱

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱۱/۱۶؛ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۴/۲۸

احمد کیخا^۲ حسین عبداللهی^۱ و علی خورسندی طاسکوه^۳

چکیده

هدف: در دهه‌های اخیر نظام آموزش عالی ایران با چالش‌های فراوانی از جمله کمی‌گرایی، افزایش فشارهای مالی، تمرکزگرایی و تعدد مراکز تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر، سیطره سیاست‌زدگی بر نظام آموزش عالی، افزایش بی‌اخلاقی‌های پژوهشی، نبود ارتباطات بین‌المللی، ناهمزمانی برنامه‌های درسی با نیازهای جامعه، ضعف زیرساخت‌های تکنولوژیکی و غیره مواجه شده است که سطح کیفی آن را دچار تنزل کرده است. بنابراین هم‌اکنون بیش از زمان دیگری نیازمند بازاندیشی در ساختار و کارکردهای آموزش عالی می‌باشد. از این رو، هدف از پژوهش پیش رو، شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی آموزش از دیدگاه متخصصان آموزش عالی و دانشجویان دکتری در دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد که این عوامل در سطوح مختلف اثربخشی با واکاوی دو دیدگاه شناسایی و تحلیل شدند.

مواد و روش‌ها: با توجه به پیچیدگی، ذهنی و نسبی بودن مفهوم کیفیت در آموزش و وابسته بودن آن به بستر و زمینه هر ساختاری در این مطالعه از روش پژوهش کیفی اکتشافی استفاده شده است. چرا که برون‌داد پژوهش‌های کیفی یافته‌های دقیق‌تری را برای درک و تفسیر عمیق‌تر افکار و اذهان آزمودنی‌ها فراهم می‌سازد. بدین‌منظور با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، با ۷ متخصص آموزش عالی و ۱۹ دانشجوی دکتری که با روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شده بودند مصاحبه با شش پرسش صورت گرفت. سپس اطلاعات گردآوری شده با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوا، تجزیه و تحلیل شدند. در مرحله کدگذاری باز پس از خوانش تمامی مصاحبه‌ها مفاهیم مربوط به هر مصاحبه احصاء شد. در مرحله بعد مفاهیم احصاء شده براساس وجوه افتراق و اشتراک در قالب مقوله‌های فرعی ثانویه دسته‌بندی شدند. در بخش سوم فرایند کدگذاری، مقوله‌های ثانویه فرعی نیز بر پایه تشابهات و تفاوت‌ها در یکدیگر ادغام و مقوله‌های ثانویه اولیه را تشکیل دادند این فرایند به‌طور جداگانه در پاسخ به هر پرسش مصاحبه انجام شد.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش در سطح کلاس درس به چهار دسته: استاد (آکادمیکی و شخصیتی)، دانشجو (تحصیلی و نگرشی-شخصیتی)، محتوای درسی (ساختاری و اجرایی)، امکانات و زیرساخت‌ها (زیرساخت سخت و تکنولوژیکی-علمی) تقسیم می‌شوند. موانع آموزش با کیفیت در آموزش عالی نیز به دو دسته درون دانشگاهی (استاد، دانشجو، محتوای درسی و امکانات و زیرساخت‌ها) و فرا دانشگاهی (در سطح خرد و سطح کلان) تفکیک شدند که متناظر با موانع، راهکارهای رفع آن‌ها نیز برای کیفیت بخشی به آموزش عالی نظیر: بازنگری سیستم ارتقاء اعضای هیأت علمی، گسترش ارتباط با مجامع بین‌المللی، باز ساماندهی ارتباط دانشگاه با صنعت، اصلاح فرایند جذب اعضای هیأت علمی و غیره تشریح شد. یافته‌های نشان‌دهنده نقش دانشجو در افزایش کیفیت آموزش نیز به دو دسته عوامل درونی (علمی-تحصیلی و نگرشی) و عوامل بیرونی (مدیریتی-اجرایی، سیاستی) طبقه‌سازی شدند. در واکاوی نقش برنامه درسی در افزایش کیفیت آموزش عالی نیز یافته‌ها به دو دسته محتوایی (ساختاری و اجرایی) و فرامحتوایی (مدیریتی و سیاستی) طبقه‌بندی شدند. براساس یافته‌های این پژوهش اصلاح سیستم ارزشیابی استاد توسط دانشجو و توجه به نتایج آن برای بهبود عملکرد اعضای هیأت علمی پیشنهاد می‌شود.

کلید واژه‌ها: آموزش عالی، دانشگاه، کیفیت بخشی.

۱. این پژوهش، برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی بر آموزش از دیدگاه اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در رشته برنامه‌ریزی آموزشی از دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد و در تاریخ ۱۳۹۶/۴/۱۸ دفاع شده است.

* نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری اقتصاد و مدیریت مالی آموزش عالی، دانشگاه تهران، ایران. ahmadkeykha8984@gmail.com

۲. دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

دانشگاه‌ها به‌عنوان مرکزی برای پرورش و آماده‌سازی نیروی انسانی متخصص و کارآمد در جهت پاسخگویی به نیازهای اساسی جامعه در فرایند توسعه کشورها نقش اساسی را برعهده دارند. به همین جهت سرمایه‌گذاری در بخش آموزش عالی، یکی از ارکان مهم توسعه کشورها در ابعاد مختلف به‌شمار می‌آید. سه مأموریت اصلی تولید دانش از طریق پژوهش، اشاعه دانش از طریق آموزش و بکارگیری دانش از طریق ارائه خدمات اجتماعی به‌عنوان کارکردهای اصلی آموزش عالی در نظر گرفته می‌شود. که هر جامعه‌ای در چارچوب ویژگی‌های فرهنگی و شرایط و الزامات خود در پی دستیابی به آن اهداف و کارکردها در سطح مطلوب است (مطلبی فرد، آراسته، نوه ابراهیم و عبداللهی، ۱۳۹۵). در کشورهای کمتر توسعه‌یافته نیز به دلیل درگیر بودن با معضلاتی هم‌چون کمبود سرمایه‌گذاری آموزشی، نبود نیروی انسانی متخصص و عدم توجه به بازده‌های آموزش منابع انسانی، ضرورت پرداختن مسئله کیفیت آموزش را ضروری ساخته است. مشارکت و یادگیری افراد در آموزش عالی، دو نوع منافع را برای جوامع در بردارد؛ که شامل منافع خصوصی و منافع عمومی می‌باشد (تیلک^۱، ۲۰۰۸). منافع خصوصی، منافی هستند که فرد یادگیرنده و متقاضی در آموزش عالی از آن بهره‌مند می‌گردد، در مقابل منافع عمومی، منافی هستند که با آموزش فرد در دانشگاه نصیب کل جامعه می‌گردد. این منافع ممکن است که اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و بهداشتی باشند (وینتر و فیتنز^۲، ۲۰۱۳). این در حالی است که دانشگاه‌ها امروزه در سراسر جهان تحت تأثیر تغییرات ساختاری قابل توجهی قرار گرفته‌اند، چرا که آن‌ها در حال سازگاری خود با نیازهای اقتصاد جهانی هستند. هم‌هنگام با اینکه مؤسسات آموزش عالی از طریق جهانی‌سازی به دنبال برآورده شدن نیازهای اقتصاد جهانی جدید می‌باشند، برای پاسخگویی و مشارکت مستقیم نیز با نگرانی‌های اجتماعی، اقتصادی محلی، ملی و منطقه‌ای به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه مواجه شده‌اند (پوپسکو^۳، ۲۰۱۵). که یکی از نگرانی عمده در رابطه با پاسخگویی، کیفیت و کارایی مؤسسات آموزش عالی می‌باشد (نگ^۴، ۲۰۰۸).

کیفیت در آموزش به‌عنوان یک مسئله مهم به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه مورد بحث قرار گرفته است (نابهو، آگتی و اونیا^۵، ۲۰۱۷؛ جرون^۶، ۲۰۱۷؛ لیو^۷، ۲۰۱۶؛ نابهو، آگتی و اونیا، ۲۰۱۶). چرا که پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهد کیفیت آموزش با افزایش درآمد و رشد اقتصادی

1. Tilak
3. Popescu
5. Nabaho, Aguti & Ononyi
7Liu

2. Winter and Pfitzner
4. Ng
6. Groen

جوامع ارتباط مستقیمی دارد (هانوشک^۱، ۲۰۱۳؛ هانوشک و وزمن^۲، ۲۰۰۸؛ کارسن^۳، ۲۰۱۴؛ مانوئلی و سشادری، ۲۰۱۴؛ اسکولمن^۴، ۲۰۱۲). با این حال، بهبود کیفیت در آموزش عالی در کشورهای درحال توسعه، در پژوهش‌ها و سیاست‌گذاری نادیده گرفته شده است (کیمی^۵، ۲۰۱۱). در قلمرو آموزش عالی تعریف جهان شمول و واحدی از مفهوم کیفیت وجود ندارد (السی^۶، ۲۰۱۵؛ لیو، ۲۰۱۶؛ اسپدر، ویلزانت، الویج و کرافورد^۷، ۲۰۱۵). دشواری در تعریف کردن کیفیت آموزش به جهت وجود ذینفعان متعدد نظیر؛ مدیران، دانشجویان، والدین، دولت، سازمان‌های نظارتی و بخش اجتماعی می‌باشد (ناپهو و همکاران، ۲۰۱۷). چنگ^۸ (۲۰۱۷) کیفیت آموزش را تناسب بین عملکرد با اهداف مورد نظر تعریف کرده است. السی (۲۰۱۵) معتقد است کیفیت مرتبط به زمینه‌های مانند؛ آموزش، یادگیری، برنامه‌های دانشگاهی، طرح برنامه و ارزیابی مخارج دانشجو می‌باشد. آرتس، چامپارو و جیمینز^۹ (۲۰۱۷) آنچه که در تعریف کیفیت مرکزیت دارد نظر مخاطبان است و کیفیت تابعی از نظر مخاطبان می‌باشد. به زعم بازرگان (۱۳۹۲) کیفیت نظام آموزشی را براساس مدل مدیریت کیفیت جامع می‌توان با استفاده از الگوی عناصر (عوامل تشکیل‌دهنده نظام) سازمانی ارزشیابی کرد، یعنی چنانچه عناصر آموزشی را (درون‌داد، فرایند، محصول، برونداد و پیامد) در نظر بگیریم می‌توان براساس هر یک از آن‌ها کیفیت را تعریف کرد: الف) کیفیت درون‌دادها: عبارت است از میزان تطابق درون‌دادهای نظام (فراگیران، مدرسان، برنامه درسی و...) با استانداردهای از قبل تعیین شده یا هدفها (انتظارات)، ب) کیفیت فرایند؛ عبارت است از میزان رضایت‌بخشی فرایندهای یاددهی و یادگیری و سایر فرایندها (ساختی-سازمانی و فرایندهای پشتیبانی)، ج) کیفیت محصول: عبارت است از اینکه تا چه اندازه نظام آموزشی در مقایسه با استانداردهای از قبل تعیین شده با هدفها و انتظارات رضایت‌بخش هستند و د) کیفیت پیامدها: عبارت از اینکه وضعیت اشتغال به کار دانش‌آموختگان تا چه اندازه رضایت‌بخش است. در واقع، موفقیت دانشگاه‌ها در ایفای وظایف‌شان مستلزم تغییر و بهبود ساختارها، سیستم‌ها، فرایندها و شیوه‌های کلاسیک آموزش و پژوهش در قالب ارتقای کیفیت آموزشی است. تغییر و بهبود کیفیت در دانشگاه‌ها مانند سازمان‌های دیگر با مسائل ویژه‌ای روبه روست و باید شیوه‌های مناسبی برای برخورد با آن‌ها انتخاب شود (سارانی، حجازی، حسینی و

1. Hanushek

3. Kaarsen

5. Kimenyi

7. Schindler ,Welzant, Puls Elvidge & Crawford

8. Cheng

9. Artés, Pedraja-Chaparro& Salinas-Jiménez

2. Hanushek & Woessmann

4. Schoellman

6. Elassy

۱۵۴ مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی/ دوره ۱۲/ شماره ۱ (پیاپی ۲۲)/ بهار و تابستان ۱۳۹۸
 رضاانفر، (۱۳۹۴). در جدول (۱) برخی از مدل‌های مدیریت کیفیت در آموزش و یادگیری آموزش عالی بیان شده است (خراسانی، یمنی، پرداختچی و صباغیان، ۱۳۸۹).

جدول ۱. تبارشناسی پاره‌ای از مدل‌های مدیریت کیفیت در آموزش عالی (خراسانی و همکاران، ۱۳۸۹)

مدل	کارکرد
TQM ^۱ مدل	به‌عنوان روشی برای بهبود مستمر همه سطوح یک سازمان را در بر می‌گیرد. این مدل می‌تواند عناصری همچون کنترل فرایند آماری، گروه‌های کاری خودگردان، مدیریت موجودی و TPM باشد که همه موارد مذکور در جهت دسترسی به هدف کیفیت فراگیر سازماندهی است. این مدل در دهه‌های اخیر در ادبیات آموزش عالی و در زمینه کیفیت در دانشگاه‌ها مطرح شد که برگرفته از صنعت است اما برخی معتقدند این مدل ارتباط مستقیم و معناداری با بخش‌های آموزش و پژوهش که دو رسالت عمده و اصلی دانشگاه‌ها هستند، ندارد.
مدل تحولی کیفیت ^۲	در ابتدا توسط هاروی و نایت (۱۹۹۶) مطرح شد و اصول حاکم بر این مدل شفافیت، یکپارچگی، گفتگو بین ذی‌نفعان و پاسخگویی است که طراحان این مدل بر این باورند که با این مدل می‌توان تمام زوایای خاموش کیفیت در آموزش عالی را شناسایی کرد. اگرچه این مدل برای عنصر یادگیری و تجربه فراگیر در فرایند آموزش اهمیت زیادی قائل است ولی در جهان واقع الگوی عملیاتی و راهکار اجرایی ارائه نمی‌دهد.
مدل تعهد در آموزش عالی ^۳	هاروث و کنراد (۱۹۹۷) یک نظریه مشارکتی برای برنامه کیفیت به نام نظریه تعهد ایجاد کردند که این نظریه مبتنی بر مشارکت دانشجویان، اعضای هیئت علمی و عوامل اجرایی (مدیران) در امر آموزش و یادگیری سازمان یافته است در این نظریه بیان می‌شود که برنامه‌های کیفیت مجریان اصلی، اعضای هیأت علمی، دانشجویان و مدیران در پنج دسته جداگانه مطرح می‌شود که هر کدام از این دسته‌ها به افزایش تجارب یادگیری دانشجویان کمک می‌کند.

افزایش کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها علاوه بر پیامدهای مثبتی فراوانی که برای بازار کار دانش‌آموختگان دارد اثراتی در کاهش میزان ترک تحصیل و حضور آن‌ها در دانشگاه‌ها نیز دارد. مضاف بر این، دانش‌آموختگان قادر می‌سازد تا فرصت‌های شغلی بهتری را فراهم سازند (باکنفیوسو، لاروچه و ترندافیر^۴، ۲۰۱۵). از این رو، می‌توان اذعان نمود رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است (قدم پور، فرهادی و بیرانوند، ۱۳۹۵). به همین دلیل حفظ و ارتقای کیفیت دانشگاه‌ها در ابعاد مختلف در کنار رشد کمی آن همواره یکی از

1. Total Quality Management
3. Commitment

2. Transformative Model
4. Boccanfuso, Larouche & Trandafir

دغدغه‌های اصلی در آموزش عالی بوده است (بیرامی و رحیمی راد، ۱۳۹۳). امروزه جامعه ایران نیز به نظام آموزش عالی با نگاهی نقادانه می‌نگرد و کارکرد فعلی آن را در همه محافل دانشگاهی به بحث می‌گذارد. این نشانه از آن است که نظام آموزش عالی کنونی کشور، کارکرد متناسب با زمان و ویژگی‌های جامعه امروز را ندارد (بازرگان، ۱۳۷۶؛ به نقل از کیخا، ۱۳۹۷). گسترش کمی دانشگاه‌ها، کثرت مؤسسات آموزشی، افزایش تعداد دانشجویان و وجود خیل عظیم دانش‌آموختگان بیکار از جمله چالش‌های هستند که نظام آموزش عالی ایران را در سال‌های اخیر با مشکلات عدیده‌ای مواجه نموده است گسترش کمی نظام آموزش عالی بدون توجه به ظرفیت‌های موجود و توان بافت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه، کاهش کیفیت نظام آموزش عالی را به دنبال خواهد داشت. این چالش‌ها نظام دانشگاهی را وادار به بازاندیشی در ساختار، اهداف، کارکردها و فرایندهای خود نموده است و از آنجایی که دانشگاه‌ها از جمله مهم‌ترین نهادهایی هستند که جوامع جهت رشد و توسعه به آن‌ها نیاز دارند، بنابراین بهبود کیفیت آن‌ها الزامی است (رحمانی و فتاحی و اجارگاه، ۱۳۸۷). با توجه به اهمیت مسئله کیفیت آموزش دانشگاهی، هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی آموزش از دیدگاه متخصصان قلمرو آموزش عالی و دانشجویان دکتری در دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد. در این راستا، دو سوال پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

۱) عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی به آموزش از دیدگاه متخصصان آموزش عالی در دانشگاه علامه طباطبائی چیست؟

۲) عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی به آموزش از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه علامه طباطبائی چیست؟

پیشینه پژوهش

اسماعیلی (۱۳۷۷) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در کیفیت آموزش از دیدگاه اساتید و دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه الزهراء، به این نتیجه دست یافت که عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش شامل؛ فراهم کردن زمینه رشد و توسعه حرفه‌ای اعضای هیأت علمی، فراهم کردن جو سازمانی، برخوردی از مدیریت کارا، بهبود وضعیت کمی و کیفی کتابخانه‌های دانشگاه، فراهم نمودن رشد و توسعه حرفه‌ای دانشجویان، بهبود وضعیت کمی و کیفی برنامه درسی، استفاده از ملاک‌های علمی و عملی جهت گزینش اعضای هیأت علمی، اصلاح و بهبود شیوه‌های ارزشیابی عملکرد اعضای هیأت علمی، بهبود شیوه‌های تدریس و ارزشیابی از عملکرد دانشجویان به ترتیب از عوامل مؤثر در کیفیت آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیأت علمی و دانشجویان می‌باشند. سلیمانی مطلق (۱۳۸۴) نیز در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه لرستان، چنین نتیجه‌گیری کرد که بین

محتوای برنامه درسی و شیوه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، روش‌های تدریس، آشنایی و به کارگیری تکنولوژی آموزشی و کیفیت آموزش دانشگاهی، رابطه معناداری وجود دارد و هریک از عوامل می‌تواند به افزایش کیفیت آموزش عالی منجر شود. طبرسا، حسونود مفرد و عارف‌نژاد نیز در سال (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان تحلیل و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش، مطالعه موردی دانشگاه اصفهان، به نتیجه رسیدند که عواملی هم‌چون حمایت از دانشجو، اعضای هیأت علمی، خدمات اداری، خدمات کتابخانه‌ای، تهیه برنامه آموزشی، زیرساخت‌ها و امکانات بر افزایش کیفیت آموزش مؤثر می‌باشند. حسینی، تبریزی و حسن‌زاده در سال (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل کلیدی مؤثر بر افزایش کیفیت آموزش عالی ایران و ارائه راهکارهای بهینه، به این نتیجه رسیدند که جو سالم سازمانی و برخورداری از مدیریت کارآمد، گزینش استادان با تجربه و متخصص برای تدریس، اصلاح و بهبود ارزشیابی از عملکرد استادان، تغییر شیوه‌های پذیرش دانشجو، بکارگیری شیوه‌های نوین تدریس و استفاده از فناوری آموزشی و بهبود برنامه‌درسی با تأکید بر کارآفرینی بر افزایش کیفیت آموزش عالی مؤثر است. موحدی، شیرخانی و طالبی (۱۳۹۶) به شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا پرداختند که نتایج حاکی از آن بود که کیفیت آموزش در این دانشگاه در سطح متوسط قرار دارد و از بین عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش؛ دانشجویان و استادان سطح متوسط و امکانات و تجهیزات و محتوای آموزشی در سطح نسبتاً مطلوبی قرار داشتند.

در پژوهشی که توسط لاگروسن^۱ (۲۰۰۴) با عنوان بررسی ابعاد کیفیت در آموزش عالی انجام گرفت، ۱۱ جنبه کیفیت در آموزش عالی را که شامل: همکاری جمعی، اطلاعات و پاسخگویی، موضوعات برنامه درسی پیشنهادی، تسهیلات دانشگاه، فعالیت‌های مربوط به تدریس، ارزیابی‌های درونی، ارزیابی‌های بیرونی، تسهیلات رایانه‌ای، همکاری و مقایسه نتایج بعد از مطالعه و منابع کتابخانه‌ای می‌شود شناسایی کردند. گارسیا^۲ (۲۰۰۹) در پژوهشی تحت عنوان رضایت دانش‌آموختگان اروپایی از آموزش دانشگاه عوامل مؤثر را در مؤلفه‌های طراحی برنامه‌های آموزشی، تنوع دروس و دوره‌های ارائه شده، راهنمایی تحصیلی دانشجو، کاربردی کردن دروس، مشارکت دانشجویان در پروژه‌های پژوهشی، تعامل استاد با دانشجو، تجهیزات آزمایشگاه، امکانات کتابخانه‌ای، دسته‌بندی کردند. یوسف‌نپیون^۳ (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای به اندازه‌گیری کیفیت خدمات آموزش عالی تایلند براساس مدل سروکوال پرداخت که به این نتیجه رسید که آموزش

1. Lagrosen
3. Yousapronpaiboon

2. Garcia

عالی در تایلند انتظار دانشجویان کارشناسی را برآورده نمی‌سازد و کیفیت خدمات در هر پنج بعد (قابلیت اطمینان، پاسخگویی، تضمین، همدلی و ملموس) بین ادراک و انتظارات دانشجویان کارشناسی تفاوت وجود دارد. مانیا^۱ (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی ادراک دانشجویان کارشناسی ارشد از کیفیت آموزش در دانشگاه بخارست پرداخت که نتایج حاکی از این بود، دانشجویان ادراک مطلوبی از کیفیت خدمات آموزشی دارند. خورشید^۲ (۲۰۱۴) نیز در بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت آموزشی دانشجویان کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های پاکستان عوامل را در ۵ عامل کلی؛ ویژگی‌های فردی فراگیران، حمایت خانواده، پشتیبانی نهادی، آگاهی دانشجویان و دسترسی به منابع یادگیری شناسایی کرد. داس، ماخرجی و ری^۳ (۲۰۱۶) نیز در شناسایی پارامترهای کلیدی افزایش کیفیت آموزش عالی، معتقدند چهار دسته عمده عناصر (مسائل علمی، اداری، اجتماعی و کارایی) باید برای پیشرفت سیستم آموزشی مورد توجه قرار گیرد. مک کامون^۴ (۲۰۱۸) به موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه‌های کنیا پرداخت که براساس تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها به این نتیجه رسید سه نوع مانع بر سر راه آموزش با کیفیت وجود دارد: منابع (کارکنان و زیرساخت‌ها)، دولت (ساختار سازمانی و مشارکت ذی‌نفعان) و فرهنگ آموزشی (سلسله مراتب اجتماعی و رویکردهای تدریس، برنامه درسی و ارزیابی).

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش کیفی حاضر با استفاده از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و با رویکرد اکتشافی انجام شده است. جامعه این پژوهش را ۷ نفر از متخصصان حوزه آموزش عالی در شهر تهران و ۱۹ نفر از دانشجویان دکتری دانشگاه علامه طباطبائی تشکیل می‌دهند. انتخاب مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به این جهت بود که این روش شامل سوال‌های هدایت شده در ابتدا مصاحبه و سپس سوال‌های باز و گسترده‌ای می‌باشد به همین جهت این امتیاز را دارد که تا حدودی هدف‌دارتر از مصاحبه کاملاً هدایت شده است و در مطالعات آموزشی بسیار به کار برده می‌شود چرا که در این روش ترکیبی از هدف و عمق توأمآ یافت می‌شود. روش نمونه‌گیری به کار رفته شده در این پژوهش، به صورت هدفمند و گلوله برفی بود. در روش نمونه‌گیری هدفمند با توجه به اهداف تعیین شده نمونه‌ای را انتخاب می‌کند و فرایند گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه می‌یابد که پژوهشگر به اشباع نظری برسد (بازرگان، ۱۳۹۵). در روش گلوله برفی، پژوهشگر پس از شناسایی یا انتخاب اولین واحد نمونه‌گیری از آن برای شناسایی و انتخاب دومین واحد

1. Manea, N. P.

3. Das, Mukherjee & Roy

2. Khurshid, F.

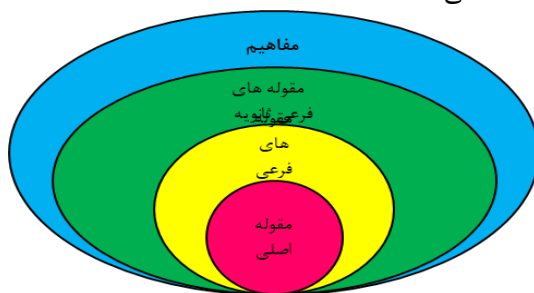
4. McCowan

نمونه‌گیری استفاده یا کمک می‌گیرد. به همین ترتیب واحدهای دیگر نمونه شناسایی و انتخاب می‌شوند و در تحلیل یافته‌ها از روش تحلیل محتوا استفاده شده است.

جدول ۲. جنسیت و قلمرو جغرافیایی توزیع نمونه‌های مصاحبه شده

جنسیت	تعداد	قلمرو جغرافیایی	گروه
مرد	۲	دانشگاه شهید بهشتی	متخصصان حوزه آموزش عالی
زن	۱		
مرد	۲	مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی	
زن	۱		
مرد	۲	دانشگاه علامه طباطبائی	
مرد	۱	پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی	
مرد	۱۹	دانشگاه علامه طباطبائی	دانشجویان دکتری
زن	۹		

سوالات مصاحبه شامل شش پرسش؛ (۱) به نظر شما کیفیت آموزش دانشگاهی چگونه تعریف می‌شود؟ (۲) چه عواملی در کیفیت آموزش (تدریس در کلاس) دانشگاهی مؤثر هستند؟ (۳) موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه‌ها کدامند؟ (۴) از دیدگاه شما چگونه می‌توان این موانع را برطرف کرد؟ (۵) نقش دانشجو در کیفیت آموزش دانشگاهی چیست؟ (۶) از نظر شما ترکیب محتوای برنامه درسی در دانشگاه‌ها (ارتباط محتوا، انعطاف‌پذیر بودن محتوا، ارتباط بین حجم با تعداد واحد دروس) چگونه است؟ می‌شد.

شکل ۱. فراگرد تجزیه و تحلیل داده‌ها

روایی و پایایی ابزار پژوهش کیفی

پژوهش‌های کیفی نیز مانند پژوهش‌های کمی مبتنی بر یک سری معیارهای است که بسیاری از آن‌ها معادل معیارهای ارزشیابی در پژوهش کمی است. برای پژوهش‌های کیفی معیار اعتبار^۱ را معادل روایی درونی^۲، انتقال^۳ را معادل روایی درونی^۴، اعتماد^۵ را معادل پایایی^۶ و تأیید^۷ را معادل عینیت^۸ در پژوهش‌های کمی می‌دانند. که علاوه بر این معیارها اصالت^۹ را به‌عنوان یک مورد دیگر برای ارزشیابی پژوهش‌های کیفی تلقی کرد. در ادامه به‌طور مختصر توضیحاتی در این خصوص ارائه شده است (احمدی، فریدی و صالحی، ۱۳۹۲)؛ اعتبار: در پژوهش کیفی معیار اعتبار معادل روایی درونی در پژوهش کمی است. در پژوهش کمی منظور از روایی بیرونی این است که پژوهشگر به چه میزان توانسته شرایطی فراهم آورد که نشان دهد که تغییرات مشاهده شده در متغیر وابسته ناشی از متغیر مستقل است نه عوامل دیگر، در پژوهش کیفی بر مبنای معیار اعتبار به این امر پرداخته می‌شود که آیا بین شیوه‌ای که شرکت‌کننده در پژوهش به‌طور واقعی سازه‌های اجتماعی^{۱۰} را درک می‌کنند و آنچه که پژوهشگر به تصویر کشیده هم‌خوانی وجود دارد؟ این معیارها عبارت است از درگیری پیوسته و طولانی مدت، پرهیز از نتیجه‌گیری زود هنگام^{۱۱}، ذهنیت پیش‌برونده، بازنگری همکاران و استفاده از منابع اطلاعاتی چندگانه است. انتقال: انتقال در پژوهش‌های کیفی معادل روایی بیرونی در پژوهش‌های کمی است. در پژوهش‌های کمی، منظور از روایی بیرونی میزان قابلیت تعمیم‌یافته‌هاست. در پژوهش کیفی، انتقال به معنای این است که بین گزارش پژوهشی و بافتی که در آن مطالعه صورت گرفته به چه میزان شباهت وجود دارد و وظیفه تعیین میزان انتقال‌پذیری بر عهده خواننده است اما پژوهشگر با استفاده از راه‌های مختلف مانند توصیف عمیق^{۱۲} و بررسی موردهای چندگانه به این امر جامه عمل می‌پوشاند. اعتماد: اعتماد در پژوهش‌های کیفی معادل پایایی در پژوهش کمی است. در پژوهش کمی منظور از پایایی میزان ثبات نتایج در شرایط زمانی و مکانی مختلف است. در پژوهش کیفی مبتنی بر پارادایم سازنده‌گرایی انتظار تغییر امری پذیرفته شده است، اما باید ردیابی و بازنگری شود. از این رو منظور از اعتماد به معنای حصول اطمینان از ثبات نسبی فرایند دستیابی به نتایج است، نه ثبات نتایج به دست آمده در طول زمان و مکان. تأیید: تأیید در پژوهش کیفی معادل عینیت در پژوهش کمی است. عینیت به معنای به حداقل رساندن تأثیر

1. Credibility
3. Transferability
5. Dependability
7. Confirm Ability
9. Authenticity
11. Prematurity

2. Internal Validity
4. External Validity
6. Reliability
8. Objectivity
10. Social Constructs
12. Thick Description

قضاوت شخصی پژوهش‌گر بر یافته‌ها است. در پژوهش کیفی تأیید به این معناست که داده‌ها و تفسیر آن‌ها ساخته تخیلات پژوهشگر نباشد، بلکه داده‌های به دست آمده منطبق با منابع باشند و منطق تفسیر آن‌ها روشن باشد که وقتی پژوهشگر به کدگذاری داده‌ها می‌پردازد تأیید حاصل می‌گردد. اصالت: به معنای ارائه بازنمایی منصفانه همه دیدگاه‌ها، ارزش‌ها، عقاید و انعکاس آن‌ها بدون غرض‌ورزی و به صورت بی‌طرفانه است. با تمرکز بر راهبردهای بازبینی اعضا و مستندسازی فرایند تغییرات به وجود آمده در سازه‌های ذهنی شرکت‌کنندگان در پژوهش می‌توان نسبت به میزان بر آورده شدن معیار اصالت در چارچوب پارادایم ساخت و سازگرایی قضاوت کرد.

یافته‌های پژوهش

در راستای پاسخگویی به دو سوال پژوهش؛ عوامل مؤثر بر کیفیت‌بخشی به آموزش از دیدگاه متخصصان آموزش عالی در دانشگاه علامه طباطبائی چیست؟ و عوامل مؤثر بر کیفیت‌بخشی به آموزش از دیدگاه دانشجویان در دانشگاه علامه طباطبائی چیست؟ یافته‌های بدست آمده براساس وجوه اشتراک و افتراق بایکدیگر ادغام شدند و در جداول گوناگون طبقه‌بندی شدند. از این رو، در جدول (۳)، تعاریفی از آموزش با کیفیت ارائه شده است. در جدول (۴) عوامل مؤثر در کیفیت آموزش دانشگاهی از دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری آمده است. در جدول (۵) موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه، از نقطه‌نظر متخصصان و دانشجویان دکتری بیان شده است. در جدول (۶) راهکارهای رفع موانع از دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری تشریح شده است. در جدول (۷) نقش دانشجو در کیفیت آموزش از دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری و در جدول (۸) ترکیب محتوای برنامه درسی در دانشگاه‌ها (ارتباط محتوا، انعطاف‌پذیر بودن محتوا، ارتباط بین حجم با تعداد واحد دروس) از نقطه‌نظر دو دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری شرح داده شده است.

جدول ۳. تجزیه و تحلیل یافته‌های تعاریف کیفیت آموزش از دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری

فرآوانی	گزاره‌های تعاریفی از کیفیت آموزش
۱۳	آموزش با کیفیت به آموزشی گفته می‌شود که به صورت عملی و کاربردی در ارتباط با جامعه باشد و توانایی‌ها و مهارت‌هایی در فارغ‌التحصیلان ایجاد کند که بتوانند در جامعه اثربخش و گره‌گشا باشند
۵	آموزش با کیفیت در دانشگاه آموزش چند بعدی است که شامل استاد، دانشجو، محتوا، محیط یادگیری می‌شود که باید به عناصر در قالب یک مجموعه با هم توجه شود.
۴	کیفیت آموزش به معنی تحقق اهداف و انتظارات دانشگاه و دانشجویان است.
۱	آموزشی با کیفیت است که به پرورش تفکر انتقادی و خلاقیت در دانشجویان منجر شود.
۱	آموزش دانشگاه در صورتی با کیفیت است که سه کار ویژه: حقیقت‌جویی، انتشار دانش و خدمت اجتماعی را دارا باشد.

مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی اولیه	مقوله‌های فرعی ثانویه	مفاهیم احصاء شده
عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش (تدریس در کلاس درس)	استاد	آکادمیکی	<p>هماهنگی محتوای دروس با توانایی‌های یادگیرندگان، دارا بودن مهارت‌های تدریس، ایجاد انگیزه در دانشجو جهت مطالعه، با تجربه بودن، علاقمندی استاد به فعالیت‌های پژوهشی، به روز بودن، داشتن طرح درس مناسب، ارزیابی از میزان یادگیری دانشجویان، داشتن انسجام در ارائه سرفصل‌ها، دانش تخصصی بالا، استفاده از محتوای نوین و به روز، دارا بودن قدرت مدیریت کلاس، اطلاعات و آمادگی قبلی، توجه به میزان و درجه سختی محتوا انتخاب شده، وقت شناس بودن، استفاده از وسایل چند رسانه‌ای در تدریس، رعایت طول زمان در کلاس، ارائه تکالیف متناسب با رشته تخصصی، استفاده از مقالات جدید ملی و بین‌المللی در فرایند تدریس، داشتن انگیزه بالای علمی، تسلط بر زبان‌های خارجی، برخورداری از قدرت مسئله‌یابی در پژوهش، تسلط و فن بیان مناسب، توانایی انتقال و تفهیم مطالب، پاسخگو و در دسترس بودن، داشتن انعطاف‌پذیری در برخورد با دانشجویان، توانمند بودن در شناسایی نیازهای آموزشی دانشجویان، انتخاب روش تدریس متناسب با محتوای درس، تناسب تخصص علمی با درس‌های مربوطه، درگیر کردن دانشجو در مباحث کلاسی، رعایت عدالت در برخورد و ارزشیابی دانشجو، متنوع بودن شیوه‌های ارزشیابی دانشجویان.</p>
		شخصیتی	<p>تعامل‌های شناختی و رفتاری مناسب با دانشجویان، نقدپذیر و منطقی بودن، دارا بودن ویژگی‌های جسمانی و وضعیت روحی مناسب، ظاهر آراسته، داشتن سعه صبر، دارا بودن اخلاق پسندیده.</p>
		تحصیلی	<p>داشتن انگیزه بالای تحصیلی، علاقمندی به رشته تحصیلی، اطلاعات و آمادگی قبلی، پرسش‌گر و مشارکت‌جو بودن.</p>
	دانشجو	تغذیه - شخصیتی	<p>دارا بودن ویژگی‌های شناختی و رفتاری، دارا بودن ویژگی تعاملی با دیگر دانشجویان، داشتن تعامل مؤثر با اساتید.</p>

محتوای درسی
 ساختاری
 ابزار
 قالی
 زین‌ساخت
 سخن
 امکانات و زیرساخت‌ها
 تکنولوژیکی و
 علمی

انسجام محتوا، جدید بودن محتوا، تناسب محتوا با مقطع تحصیلی، جذاب بودن محتوا

ارائه محتوای برای آماده‌سازی دانشجویان برای مشارکت در کار و زندگی، استفاده از منابع کمک آموزشی، استفاده از تکنولوژی‌های مختلف مانند فیلم‌های کوتاه آموزشی، انتخاب محتوا با مشارکت دانشجویان، تناسب محتوا ارائه شده با سرفصل‌ها، ارائه درسنامه مناسب، تنظیم محتوا با نیازهای دانشجویان. مناسب بودن فضای کارگاهی و کلاسی، تجهیز بودن و امکانات گرمایشی و سرمایشی درون کلاس، ایجاد فضاهای تفریحی، مجهز بودن آزمایشگاه‌ها

دسترسی آزاد به پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی، مجهز بودن کتابخانه‌ها از حیث منابع علمی، به روز بودن امکانات تکنولوژیکی (پروژکتور و غیره) در کلاس درس، دسترسی آزاد به منابع علمی داخلی.

نمونه نقل قول کد (۳): «برای آموزش عوامل متعددی وجود دارد از برنامه‌ریزی آموزشی گرفته تدوین محتوا، استاد، دانشجوی با انگیزه یه دسته عوامل درونی هست شما در واقع محتوای مناسب نداشته باشید اگر برنامه‌ریزی آموزشی شما مناسب نباشه اگر محیط کلاس مناسب نباشه صدای فن، سر و صدای خیابون این‌ها همش باعث افت کیفیت میشه یا استاد به تدریس مسلط نباشه یعنی ندونه درس ریاضی رو چطور بده درس تاریخ رو چطور بده همه رو به یک شکل بیاد تدریس کنه یعنی یک تفاوت بین دروس متناسب با تدریس نداشته باشه اینا عوامل داخلی هست یه دسته عوامل خارجی هست که برمی‌گرده به بسترسازی دانشگاه و شاید برخی در اختیار دانشگاه نباشه مثلاً اگر استادی به منابع روز دسترسی نداشته باشه» نمونه نقل قول کد (۲) «استاد از لحاظ اشرافش بر مطالب درس چقدر مسلط است از نظر مهارت برقراری ارتباط اثربخش با دانشجو یا مدیریت کلاس چقدر مهارت داره اینکه دانشجو چقدر از لحاظ انگیزشی آمادگی داره چقدر از لحاظ علمی و تحصیلی آماده هست» نمونه نقل قول کد (۹) «اول دانش نظری مدرس، دانش به روز باشه، صرفاً از نظریه‌های زمان خودش استاد استفاده نکنه، هر دو سال یکبار دانشش بروز باشه بحث بعد استفاده از محتوای نوین و به روز هست بحث بعدی تسلط و فن بیان هست خیلی از اساتید ممکنه دارای تخصص زیاد باشند ولی فن بیان خوبی نداشته باشه شیوه‌های بیان خیلی خیلی مهم هست» نمونه نقل قول کد (۱۲) «من به‌عنوان دانشجو حضورم در کلاس مهم هست خیلیا هستن توی کلاس حضور دارن ولی سرشون مدام توی گوشی هست باعث میشه اطلاعاتی رو که استاد میده به دردشون نخوره خود محتوا به

گونه‌ای باشد که جذاب باشد ایجاد انگیزه کنه ولی اگر من دانشجو بتونم یک رشته‌ای رو انتخاب کنم که در راستای علاقم هست طبیعتاً بیشتر با انگیزم که مؤثره توی کیفیت».

جدول ۵. تجزیه و تحلیل یافته‌های موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه، از نقطه نظر متخصصان و دانشجویان دکتری

مفهوم اصلی	مفهوم‌های فرعی اولیه	مفهوم‌های فرعی ثانویه	مفاهیم احصاء شده
موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه	موانع آموزش با کیفیت در درون دانشگاهی	استاد	روش‌های تدریس غیرفعال، بی‌انگیزگی، شرایط نامناسب محیط کاری، حقوق پایین، در دسترس و پاسخگو نبودن، گروهی کار نکردن در پژوهش و آموزش با دیگر اساتید، عدم وجود فضای نقادی، کم تجربگی، نداشتن تعامل درست با دانشجو، وقت شناس نبودن، عدم توانایی در انتقال مطالب و محتوای درسی، نداشتن انگیزه، تسلط نداشتن بر مباحث، استفاد زیاد از محتوای قدیمی، توجه نکردن به علوم بین رشته‌ای برای غنی‌تر کردن و اثبات علمی مباحث، فن بیان نامناسب، بی‌تعهدی و نبودن وجدان کاری، نبود اخلاق حرفه‌ای و رفتاری، ناتوانی در مدیریت کلاس، ارزشیابی ناعادلانه در پایان ترم، متناسب نبودن معیارهای ارزیابی با محتوای درسی، عدم مشارکت دانشجویان در فرایند تدریس، عدم به کارگیری منابع متعدد علمی و منابع کمکی در آموزش، نداشتن طرح درس مناسب و منسجم در شروع ترم، ناهمخوانی بین تخصص علمی و درس مربوطه.
		دانشجو	بی‌انگیزگی، تامین نشدن وضعیت اقتصادی، علاقه نداشتن به رشته تحصیلی، مشارکت جو نبودن، عدم آمادگی قبل از ورود به کلاس، پرسشگر نبودن.
		محتوای درسی	ماهیت محتوای تدریس، استفاده ضعیف از تکنولوژی‌ها در تدریس، کاربردی نبودن محتوا، در نظر نگرفتن نیازها دانشجویان و جامعه، قدیمی بودن محتوای درسی، عدم وجود سیستم نظارتی بر محتوای مورد تدریس، عدم تناسب سرفصل‌ها با نیازهای روز، تعداد کم واحدهای عملی در سیلابس، عدم مشارکت دانشجویان در انتخاب محتوای مورد تدریس.
امکانات و زیرساخت‌ها		کمبود فضاهای آموزشی، اسکان و تفریحی، تغذیه نامناسب، دسترسی محدود به منابع علمی روز دنیا، به کارگیری تکنولوژی‌های ضعیف در کلاس درس، نبود امکانات در کتابخانه و فضاهای آموزشی غیراستاندارد، کارگاه‌های عملی کم، به روز نبودن امکانات آزمایشگاه‌ها.	

ضعف ارتباطات در گروه‌های دانشگاه، جو نامناسب علمی در گروه‌های آموزشی، ناکارآمدی مدیریت در جذب نیروی انسانی کم تخصص، سیستم نامناسب ارزشیابی از استاد، سخت‌گیری‌ها در تصویب موضوعات جدید پژوهشی، بوروس تحصیلی محدود دانشجویان، عدم وجود سازکارهای تشویقی و پاداش‌دهنده، کمبود حمایت‌های مالی از استاد و دانشجو، کم توجهی به دوره‌های توانمندسازی اعضای هیأت علمی و کارکنان.

وضعیت نامناسب پایان‌نامه‌نویسی و پژوهش‌ها، پایه‌های تحصیلی ضعیف دانشجویان در دوره‌های قبل، فقدان آزادی علمی و استقلال دانشگاهی، سیستم نامناسب در پذیرش دانشجو، مدیریت ناکارآمد در دانشگاه، عدم مشارکت اعضای هیأت علمی در تدوین برنامه درسی، حافظه محور بودن نظام آموزشی، عدم توجه برنامه درسی میان رشته‌ای، نداشتن بودجه کافی، ناکارآمدی سیستم ارتقاء اعضای هیأت علمی، فقدان وجود استانداردهای ارزشیابی کیفیت در دانشگاه‌ها، ناکارآمدی سیستم جذب اعضای هیأت علمی، وضعیت نامناسب بازارکار، نبود ارتباط بین آموزش عمومی و آموزش عالی، رواج جو مدرک گرایی در جامعه، گسست بین دانشگاه و صنعت، نبود ارتباطات فراملی با دیگر دانشگاه‌ها، ضعف ارتباطات دانشگاه‌های درون کشور.

نمونه نقل قول کد (۵): «مشکلات در پذیرش دانشجو که در سازمان سنجش هست که با یک سنجش بسیار نادرست که اصلاً معلوم نیست چی رو می‌سنجه ما حتی اگر سنجش رو هم انجام بدیم مثلاً GRE رو ببینید بیشتر دانشجو رو می‌سنجه تا هوش، رو اینا معلوم نیست چی رو می‌سنجن بعد هر کس که مثلاً استادش طراح سوال است کتاب‌هاش رو میشناسه و میره می‌خونه و قبول میشه در نتیجه به بی‌انگیزگی دانشجو منجر میشه بحث دیگه عدم علاقه در انتخاب رشته هست طرف از خون میترسه میره پزشکی میخونه و سیستم ناکارآمدی در پذیرش استاد و دانشجو باعث افت کیفیت میشه» نمونه نقل قول کد (۴): «سیستم ارتقاء اعضای هیأت علمی هست شما استاد رو توی دانشگاه پیدا نمی‌کنی استاد دنبال یه چیز دیگه هست معیشتش هست اگر برای شما وقت بذاره بهش مگه غذا میدن؟ واقعیت هست دیگه چون برای ارتقا باید مقاله چک کنه آیین‌نامه چند تا جدول هر کدوم چنتا خونه هست اینا باید پر بشه بدون در دانشگاه به این نیست به شما یه چیزی یاد بده به این هست که خودش ارتقا پیدا کنه یه کتاب باید چاپ کنه ممکنه خودشم نخونه و بدردم نخوره اینا مانع هست دیگه خارج از دانشگاه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ما هم مانع هست تفکر رو تبلیغ نمی‌کنیم ... یا سیستم ارزشیابی استاد یه چیز سرکاری هست اون چیزی رو نمی‌سنجه اتفاقاً بدترم کرده من خودم ۵ سال مسئول این کار در یک دانشگاهی بودم اون هیچ کمکی نمیکنه بلکه اثر منفی میداره اتفاقاً باعث میشه شما نتونی جلوی کسی رو بگیری مثلاً چهار تا دانشجوی دکتری داری سه تا شون به موقع میان یه نفر کلاس نیامد شما چیکار می‌تونن بکنی اگر یه برخورد کوچیک بکنی همون

یه نفر ارزیابی شما رو ضعیف بده اگه سه نفرن عالی بدن میانگین نمره شما زیر اون حد هست این نارواست بقیه مقاطع هم همینه شما باید سرکلاس شو اجرا کنی و نمی تونی فشار بیاری» نمونه نقل قول کد (۱۱): «به نظرم سیستم ارزشیابی فعلی چه استاد و چه دانشجو سیستم خوب و کارآمدی نیست برای مثال ارتقا اساتید وابسته به مقالات و کتابهای که منتشر می کنن هست خب این آموزش رو به این سمت می بره که به جای اینکه فرایندگرا باشیم و فرایند آموزش رو در نظر بگیریم خروجی بیشتر مد نظر هست یک حالت بدبینانه اش سو استفاده از دانشجو برای تولید مقالات علمی جهت ارتقاء اساتید هست که این روش کاملاً اشتباست متقابلاً ارزشیابی از دانشجویان هم دچار مشکل هست چون ارزشیابی منوط به پایان ترم و امتحان از یکسری مباحث هست در صورتی که عملی تر کردن و در فرایند کلاس دانشجویان رو ارزیابی کردن بسیار بسیار هم مناسب تر و هم خروجی بهتری میده» نمونه نقل قول کد (۱۴): «موانع زیاد هست بخام تیتروار بگم عدم استفاده از اساتید با تجربه، بی انگیزگی استاد، استفاده از روش تدریس سنتی، آموزش تئوری و حافظه محوری و عدم دسترسی به منابع روز، تعامل کم بین استاد و دانشجو، استفاده از واحدهای عملی، زمان کم کلاس، عدم استفاده از فناوری های جدید، استفاد زیاد اساتید از محتوای قدیمی و...» نمونه نقل قول کد (۱۶): «در سطح دانشگاه موانع به نظرم سیستم ارزشیابی اساتید هست چون این شده یک سلاحی برای دانشجو که با توجه به این اساتید رو تهدید می کنه به همین دلیل استاد خوب بنظر دانشجو استادی هست که سخت نگیره، محتوا زیاد معرفی نکنه، بیشتر شوخی کنه و به همین خاطر استاد مجبور میشه منعطف برخورد کنه با دانشجو و طبق نظرات دانشجو عمل کنه، عامل بعدی جذب اساتید با تجربه متأسفانه الان اساتیدی جذب شدن که خودشون با مفهوم آموزش مشکل دارن یعنی خودش احتیاج به دوره آموزشی دارن که بتونن به یک سطح معمولی برسند سومین عامل دغدغه ذهنی و مالی دانشجویان هست که باعث کاهش انگیزه میشه از یه طرف دغدغه مالی و از طرف دیگه نبودن بازار کار باعث کم شدن انگیزه اش میشه» نمونه نقل قول کد (۱۹): «یه مانع جو عمومی جامعه بحث بیکاری که تازگی نداره که باعث بی انگیزگی دانشجوها شده که خودش مهم ترین مانع هست دیگه نبودن امکانات مناسب مثلاً کتابخونه مناسب، تعداد دانشجو مناسب باشه یه مقدارم منابع آموزشی خوبی یا تدوین نشده یا ترجمه نشده خیلی از کتابها قدیمی هست» نمونه نقل قول کد (۵): «سیستم ارزیابی ما بر کمیت هست چند کیلو مقاله داری؟ انیشتن فقط یک نظریه داره و جهان رو باهش متحول کرده اینجوری نیست اونطوری باشه توی سیستم ما اگر انیشتن هم بود هم چنان در صف استادبازها بود این رویکرد کمی در پذیرشها و ارزیابیها که اگر بخواهیم ریشه یابی هم بکنیم برمی گرده به استقلال دانشگاهها چون دانشگاهیان فرض بر اینه که فرهیخته ترین افراد جامعه هستن و اگر نتونن خودشون خودشون رو اداره کنن کی می تونه اداره

شون کنه این همه پشت سرهم آئین‌نامه میاد ولی اجرا نمیشه اونم بخاطر سیستم ارزیابی هست که اگرم هست خیلی کمی‌گرا هست و پیامدش میشه بی‌انگیزگی دانشجویان، و مدرک‌گرایی دانشجویان چون همه دنبال پسوند دکتر هستن اینا برمی‌گرده به استقلال، آزادی علمی، تمرکز، سیاست‌زدگی، مداخله‌گری هست نهادهای زیادی که تصمیم می‌گیرن این حرف‌ها رو نقض می‌کنه».

جدول ۶. تجزیه و تحلیل یافته‌های راهکارهای رفع موانع از دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری

مفهوم اصلی	مفهوم‌های فرعی اولیه	مفهوم‌های فرعی ثانویه	مفاهیم احصاء شده
راهکارهای رفع موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه	راهکارها در سطح درون‌دانشگاهی	اسناد	آموزش مداوم اساتید، بهبود شرایط اقتصادی اساتید، ایجاد انگیزه در اساتید، به کاربردن روش تدریس مناسب، به کارگیری منابع متعدد در تدریس، فضای باز برای نقادی دانشجویان، پرورش خلاقیت در دانشجویان، تعامل مناسب با دانشجویان، استفاده از تکالیف، پروژه‌ها و فعالیت‌های پژوهشی تکمیلی برای تثبیت یادگیری دانشجویان، داشتن بازدیدهای ملی و بین‌المللی، برگزاری همایش مرتبط با موضوع درس، استفاده درست از فضای مجازی برای یادگیری دانشجویان، انتقال تجارب عملی اساتاد در زمینه رشته مربوطه به دانشجویان، رقابتی کردن تدریس بین اساتید، برگزاری دوره‌های کارورزی و مهارت‌آموزی، توجه به عملکرد دانشجویان در طول ترم، ترویج روحیه کار تیمی در آموزش و پژوهش، ارزیابی عملکرد دانشجویان در طول ترم، ارزشیابی مرتب از میزان یادگیری دانشجویان، ارائه مثال کاربردی برای تفهیم مطالب، تعامل بیشتر با دانشجویان، رشد تفکر انتقادی دانشجویان.
		دانشجو	ایجاد انگیزه در دانشجویان، شناسایی و توسعه مهارت‌های قبلی دانشجویان، برنامه‌ریزی فعالیت‌های تحصیلی دانشجویان، بهبود شرایط اقتصادی دانشجویان، راهنمایی تحصیلی دانشجویان قبل ورود به دانشگاه، ایجاد حس تعهد و مسئولیت‌پذیری در دانشجویان، برگزاری کارگاه‌ها برای افزایش مهارت دانشجویان، ایجاد فضای باز برای پرسشگری دانشجویان، تصویرسازی از بازار کار آینده برای دانشجویان، ارائه دوره‌های کارورزی به دانشجویان.
		محتوای درسی	کاربردی کردن محتوا، تناسب بیشتر بین محتوا با نیازهای دانشجویان و بازار کار، نوآوری بین رشته‌ای، به روز کردن برنامه درسی، عملیاتی و کاربردی‌تر کردن محتوای درسی، نظارت بیشتری به مواد آموزشی و سرفصل‌ها آموزشی، به کارگیری وسایل کمک آموزشی.

زیرساخت‌ها
امکانات و

فراهم کردن امکان دستیابی استاد و دانشجو به منابع روز، توسعه و بروزرسانی کتابخانه‌ها، فراهم کردن امکانات مناسب در کلاس درس، احداث سالن‌های تفریحی و ورزشی، توجه به فضا سبز در دانشگاه‌ها.

سطح خرد

توجه به برنامه‌های توسعه اعضای هیأت علمی، اصلاح سیستم ارزشیابی استاد، بالا بردن کیفیت زندگی شغلی و تحصیلی در بین اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارکنان دانشگاه، اجرای شیوه‌های تشویق و تنبیه براساس عملکرد، اصلاح کارکرد مدیریت (استفاده مدیریت دانشگاه از رویکردهای نظارتی و مشارکتی)، حمایت از ایده‌های دانشجویان در دانشگاه، ارائه دوره‌های کارورزی برای دانشجویان، اصلاح جو حاکم بر گروه‌ها و گسترش تعاملات بین اعضای هیأت علمی.

راهکارها در سطح فرا دانشگاهی

سطح کلان

بازنگری در رسالت‌ها و اهداف دانشگاه‌ها، کوچک کردن سائز جمعیتی دانشگاه‌ها، اصلاح ساختارها و کارکردهای دانشگاهی، توجه به ویژگی‌های خاص هر دانشگاه، تخصیص اعتبارات و بودجه بیشتر به دانشگاه، توجه به کیفیت تولیدات علمی، گسترش ارتباط با مجامع بین‌المللی، باز ساماندهی ارتباط دانشگاه با صنعت، متناسب‌سازی نسبت بین استاد و دانشجو، اتخاذ سیاست‌های درست در پذیرش دانشجو، استفاده از واحدهای درسی میان رشته‌ای، بکارگیری مدیریت هوشمندانه در رأس سازمان و هم‌چنین واگذاری اختیارات به هریک از واحدها، استفاده از تجربیات کشورهای پیشرفته، استقلال و آزادی علمی در دانشگاه، بازنگری سیستم ارتقاء اعضای هیأت علمی، نیازسنجی برای احداث دانشگاه، نیازسنجی ایجاد رشته براساس نیاز بازار کار، متنوع‌سازی مالیه دانشگاه، برقرای تعامل مستمر دانشگاه با جامعه، اصلاح فرایند جذب اعضای هیأت علمی، پایش و ارزیابی مداوم کیفیت دانشگاه‌ها (درونی و بیرونی)، گسترش تعاملات دانشگاه‌ها در درون کشور.

نمونه نقل قول کد (۳): «نسبت استاد به دانشجو اصلاح بشه این مسائل هم حل میشه بهبود وضعیت معیشتی اساتید برای افزایش انگیزه مهم هست، دسترسی اساتید رو به منابع اطلاعات علمی و فرهنگی فراهم بکنن» نمونه نقل قول کد (۴): « بر طرف کردنش معلومه وقتی مانع میگی آئین‌نامه ارتقاء رفعا اینک اصلاح بشه برای دانشجو ایجاد انگیزه کن چطوری باید رابطه دانشگاه با بیرون قوی باشه دانشگاه باید دولت رو برای گرفتن منابع خوب تحت فشار قرار بده اگر بخوایم موانع رو برطرف کنیم مثل جدول بنویسم و جلوش ماتریس راهکارهاشو بنویسیم مثلاً این استاد چطور انگیزش بیشتر میشه با حقوق با چی؟ چرا دانشجو مانع هست چون مثلاً امکانات نداره یا شغل نداره ... یا تعداد دانشجویان زیاده این چطور باید رفع شه؟ هر کدوم از موانع متناظرش یه راه حل داره دیگه» نمونه نقل قول کد (۵): «مفاهیم و رسالت دانشگاه باید بازنگری بشه بازنگری این نیست چهارتا وکیل بشینن بلکه این یک هم‌اندیشی ملی می‌خواد به

این برسیم که دانشگاه چیه؟ اصلاً می‌تونه اون چیزی رو که می‌خواهیم تولید کنیم تولید کنه؟» نمونه نقل قول کد (۱۰): «به نظرم گزینش هم در بعد استاد و هم دانشجو یعنی از یک طرف اساتیدی گزینش بشن که هم از لحاظ عمومی و هم از لحاظ تخصصی در سطح بالای باشن و ضوابط و تخصص علمی چیره بشه بر روابط و پارتی بازی‌های که نظام اداری کشور هست در مورد دانشجو هم باید گزینش درستی انجام بشه» نمونه نقل قول کد (۱۲): «سیستم ارزشیابی اگر اصلاح بشه فکر میکنم خیلی از موانع رفع میشه یکی دیگه از موانع کاهش دغدغه‌های دانشجو هست دغدغه دانشجو در مقطع دکتری دغدغه مالی هست و اگر بتونیم دغدغه مالی دانشجویان رو تا حدودی برطرف کنیم خب دانشجو هم با علاقه و هم با کیفیت بهتری آموزش رو پیش خواهد برد دانشجو اگر به این فکر باشه که اون در آمد اندک تا پایان ماه میرسه یا نه این دیگه براش انگیزه‌های نمی‌مونه در زمینه کسب دانش اون رو صرف کنه» نمونه نقل قول کد (۱۹): «جذب هیأت علمی به تعداد مناسب و با افراد باکیفیت باشه بی‌انگیزگی دانشجو راه‌حلش اینه که بین دانشگاه و بازار کار پل‌های بیشتری زده شه، بازدید از محیط‌های مختلف برای دانشجو یا کارآموزی براشون تعریف بکنن دیگه نظارت بیشتری روی مواد آموزشی و سرفصل‌ها آموزشی و منابع آموزشی باشه».

جدول ۷. تجزیه و تحلیل یافته‌های نقش دانشجو در کیفیت آموزش از دیدگاه متخصصان و دانشجویان

دکتری

مفهوم اصلی	مقوله‌های فرعی اولیه	مقوله‌های ثانویه	مفاهیم احصاء شده
عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش (تدریس در کلاس)	عوامل درونی	علمی - تحصیلی	بالا بودن انگیزه دانشجو، آمادگی‌های قبلی دانشجویان، وضعیت اقتصادی، علاقمندی دانشجو به رشته تحصیلی، داشتن دورنمایی از رشته تحصیلی و شغل، علاقه‌مندی به همکاری با استاد در قالب انجام پروژه پژوهشی، اطلاع از منابع به روز رشته خود، داشتن دید انتقادی نسبت به مسائل درسی، مطالبه‌گر بودن دانشجویان، دارا بودن قدرت تحلیل در مسائل درسی.
		رشته‌ای	جو عاطفی و فرهنگی خانواده، توانایی ذهنی بالای دانشجویان، دارا بودن ویژگی‌های ارتباطی و تعاملی با دیگر دانشجویان و اساتید.
		مدرسه - تربیتی - اجتماعی	تأمین و حمایت اقتصادی از دانشجویان، ایجاد شناخت نسبت به رشته‌های تحصیلی قبل از ورود به دانشگاه، نظرخواهی درست از دانشجو نسبت به فرایند و محتوای تدریس، دادن آزادی عمل در انتخاب درس و استاد، در اختیار قرار دادن امکانات آموزشی، فرهنگی و رفاهی مناسب، اصلاح وضعیت تغذیه و برنامه غذایی، دریافت

بازخورد از دانشجو برای بهبود فرایند آموزش، ارائه مناسب و سریع خدمات به دانشجویان.

کاهش ظرفیت پذیرش دانشجو، اصلاح سیستم پذیرش دانشجو، بهبود وضعیت بازار کار دانشجویان، برنامه نظامند برای هدایت تحصیلی دانشجویان قبل از ورود به دانشگاه.

۳
۱
۱

نمونه نقل قول کد (۱۴): «هیچ مطالبه‌گری از سوی دانشجویهای ما وجود ندارد نقش دانشجو هم در سطح خرد و هم در سطح عالی مهمه مثلاً براساس کلیه اسناد ما باید سه درصد تولید ناخالص ملی کشور رو خرج پژوهش کنیم الان فکر می‌کنید چه عددی هست؟ الان چهار دهم درصد هست خب چرا نمایان بگن چرا پول ما رو نمیدید؟ پول باید تزریق شه به استاد به دانشجو، استاد بدون دغدغه درس بده نه اینکه از جلسه بره اون جلسه اینا بی‌کیفیتی هست. دانشجو پاشنه آشیل آموزش هست و به دیگران فشار بیاره که بهش یاد بدن به لحاظ مشارکتی ولی هیچ کار نمی‌کنه ولی الان دانشجویهای ما نقش منفی دارن یعنی چی اون چهار تا چیزی هم که استاد بلده میخوان دور بزنن» نمونه نقل قول کد (۳): «در واقع مستمع صاحب سخن را بر سر ذوق آورد این انگیزه دانشجو هست که استاد رو هم به کار و می‌داره در واقع دانشجو وقتی که از تحصیل خودش دورنمایی نداره میگه من برای چی اومدم درس بخونم چون بقیه اومدن منم میام چون پرستیژ اجتماعی داره یا نه دنبال یک عامل و فاکتور درونی هست نقش دانشجو مهم هست اینکه بتونه خودش جویایی علم باشه استاد رو هم مجبور می‌کنه خودش رو روزآمد بکنه» نمونه نقل قول کد (۱۸): «نقشش مهم هست ولی اینکه چطوری میشه این نقش رو به دانشجو بدیم مثل بازی دست رشته هست یه جورى توپ باید جابجا بشن ما صدای دانشجو رو می‌بریم می‌گیم بیا نظر بده خیلی وقت‌ها شده از یه استادی ناراحت بودن و بازهم ترم‌های بعد باهش درس برداشتن چون مجبور بودن این چیزی که دانشجو رو هم دچار فرسودگی تحصیلی می‌کنه» نمونه نقل قول کد (۲۰): «دانشجو اگر فعال باشه استاد رو هم در بیان مطالب و اطلاعات بیشتر فعال می‌کنه و مطالب کم دانشجو و محدود کردن مطالعه به منابع کلاس در کیفیت پایه‌ای آموزش تأثیر دارد گاهی دانشجو به صورت اتفاقی وارد دانشگاه میشه و وارد رشته‌ای میشه که هیچ علاقه‌ای نداره و نسبت به آینده شغلی خودش مطلع نیست و این باعث بی‌انگیزگی میشه».

جدول ۸. تجزیه و تحلیل یافته‌های، ترکیب محتوای برنامه درسی در دانشگاه‌ها (ارتباط محتوا، انعطاف‌پذیر بودن محتوا، ارتباط بین حجم با تعداد واحد دروس) از نقطه نظر دو دیدگاه متخصصان و دانشجویان دکتری

		مفاهیم احصاء شده	
مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی اولیه	مقوله‌های فرعی ثانویه	
ترکیب محتوای برنامه درسی در دانشگاه‌ها	محتوایی	ساختاری	عدم انطباق برنامه درسی با نیازهای روز، کاربردی نبودن دروس، عدم ارتباط محتوا با دوره‌های قبل، عدم تناسب محتوا با اهداف رشته، عدم مطابقت حجم با تعداد با واحد دروس، کهنگی سرفصل‌ها، انعطاف‌پذیری کم محتوا.
		اجرایی	تعریف کردن همه دروس در برخی از رشته‌ها به صورت ۲ واحدی، تعداد زیاد واحدهای درسی در هر رشته، شباهت دروس بهم به لحاظ محتوایی، استفاده نکردن از تکنولوژی در تدریس.
		مدیریتی	نبود نظارت بر محتوای تدریس شده، تأخیر در بروزرسانی محتوا، عدم نیازسنجی در طراحی برنامه درسی، عدم سنخیت بین سرفصل‌ها با نیازهای بازار کار و جامعه.
	فرا محتوایی	سبب‌رسان	عدم توجه به رویکرد میان رشته‌ای در تدوین برنامه درسی، بی‌توجهی به مسئله بین‌المللی شدن برنامه درسی، عدم مشارکت اعضای هیأت علمی در تدوین محتوای برنامه درسی، عدم ارتباط برنامه درسی با نسل سوم دانشگاه‌ها (دانشگاه‌های کار آفرین).

نمونه نقل قول کد (۳) «ما باید یک بازنگری جدی انجام بدیم و متناسب با نیازها روز جامعه بشه بنید ۱۰ سال یا بیشتر از سرفصل‌ها می‌گذره دروس گذشته اون سر فصل درسی متناسب با نیاز اون روز جامعه بوده طبیعتاً این قاعده رو نمی‌تونیم در مورد شرایط امروز در نظر بگیریم ما می‌تونیم با یک زاویه دید متفاوت دیگه‌ای بیایم این درس‌ها و محتواها رو بازنگری کنیم امروز نسل سوم دانشگاه‌ها رو داریم یعنی دانشگاه‌های کارآفرین وقتی نگاه ما به دانشگاه‌های نسل سوم هست طبیعتاً رویکرد دانشگاه‌های کارآفرین رو باید داشته باشیم» نمونه نقل قول کد (۴): «محتوا پر از مشکل هست همین شورای تحول علوم انسانی اینقدر پروسه‌شون طولانی هست که امروز شروع به تدوین برنامه درسی بکنه تا به دست شما برسه منقرض شده کیفیت‌اش افت پیدا کرده در صورتی که استاد باید حق داشته باشه برای ورودی‌های جدید برنامه جدید ارائه کنه اینقدر باید منعطف و به روز باشه ما یه سند نوشتیم سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش آیا هیچ کدوم از برنامه‌های درسی ما نباید عوض شه به خاطر این اگر قرار نیست عوض نشه چرا نوشتیم؟ الان یه تلویزیون میخری برای خونه ده تا چیزی رو جابجا می‌کنی ولی چجوری که

تغییر ندادیم؟ بنابراین انعطاف‌پذیر بودن در حد صفر هست تعداد واحد هم زیاد هست خیلی از دروس از لحاظ محتوا هم شباهت داره حجم هم زیاد هست یعنی هم‌پوشانی بین دروس زیاد هست از اون ور هم دانشجوی امروز ما نیاز بهش نداره میشه دوره‌های لیسانس رو کمتر کرد» نمونه نقل قول کد (۵) «برنامه درسی در ایران بر خلاف همه جهان داره انجام میشه در هیچ جای جهان اینطور نیست که دولت برنامه درسی طراحی کنه و یک برنامه درسی برای همه دانشگاه‌ها طراحی شه در دانشگاه‌های آمریکا هر کدوم یک بیانیه دارن نقش اصلی استاد هم در برنامه درسی است همین که استاد حداقل دو تا درس رو میده نه اینکه ۲۰ واحد درس بده حتی تدوین برنامه درسی با مشارکت دانشجویان باشه و براساس دانشجومحوری، دانشجومحوری یعنی نیازهای اصلی و پایه دانشجو بیاد توی برنامه درسی به‌ویژه در زمینه‌های میان رشته‌ای مسائل و نیازهای واقعی باشه. برنامه درسی ما انعطاف‌پذیری است ولی اصلاً مشخص نیست و هیچ نظارت و ارزیابی نیست و برنامه درسی ما اصلاً روز آمد نیست» نمونه نقل قول کد (۹) «اولین بحث بحث میان رشته‌ای مهم هست که میگه یک رشته دانشگاهی صرفاً به یک مؤلفه یا یک وجه از آموزش عالی مرتبط نیست و معمولاً همه رشته‌های ما بعد اقتصاد، سیاست، اجتماع و فرهنگ رو شامل میشن رشته‌های درسی تک بعدی نیستن بلکه نگاه باید چند بعدی باشه و کاملاً به ارتباط دروس توجه بشه عملاً باید بپذیریم که یک متخصص علوم تخصصی صرفاً با بعد اجتماعی کار نداره با بعد سیاست، فرهنگ مرتبط هست ولی ضریب متفاوت هست مثلاً دانشجویان اقتصاد بعد اقتصاد قوی‌تر و بعد فرهنگ ضعیف‌تر هست بعد بعدی کهنگی سرفصل‌ها و دروس هست که قبلاً بهش اشاره کردم و نکته دیگه بحث بین‌المللی‌سازی هست یعنی از دروس و محتوایی که استفاده می‌کنن با نیازهای روز ملی و جهانی تناسب داشته باشه» نمونه نقل قول کد (۱۶) «توی حوزه تدوین برنامه درسی متخصص کم هست و برنامه درسی توسط یه عده طراحی میشه که شاید متخصص هم نباشند».

بحث و نتیجه‌گیری

در تبیین یافته‌های فوق در راستای هدف اصلی پژوهش، که شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی آموزش از دیدگاه متخصصان قلمرو آموزش عالی و دانشجویان دکتری در دانشگاه علامه طباطبائی بود. نخست تعاریف آموزش با کیفیت بیان شد. در جدول (۴) عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش بیان شد که مفاهیم استخراج شده از دو دیدگاه متخصصان و دانشجویان در مقوله استاد (آکادمیکی و شخصیتی) با نتایج پژوهش‌های: تسلط بر مباحث علمی (پتیت، الکسون، فرگوسن و

روسنبرام^۱، (۲۰۱۵)، مدیریت کلاس، ویژگی‌های شخصیتی استاد (حسنی، وحیدنژاد، شهودی و طالبی، (۱۳۹۴)، تجربه استاد (ژو، لیو، ژنگ و ژا^۲، (۲۰۱۶)، شخصیت فردی و روش تدریس (دولین و اوشی^۳، (۲۰۱۲)، ارزشیابی به موقع و طرح درس مطلوب (سلیمی و رضانی، (۱۳۹۳)، کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجو و شیوه‌های مناسب برخورد با دانشجو (فه عثمان^۴، (۲۰۱۱)؛ ترغیب دانشجویان به تأمل و طراحی فعالیت‌های یادگیری و ارائه بازخورد (سراجی، معروفی و رازقی، (۱۳۹۳)، توجه به وضعیت معیشتی (محمدپور، (۱۳۷۴)، علاقمندی به تدریس (لطیف و مایلز^۵، (۲۰۱۳)، استفاده از نرم‌افزارها الکترونیکی در فرایند تدریس، (دادخواه، محمدی، مظفری و همکاران، (۱۳۸۷) ارائه مطالب به روز در فرایند تدریس، (وهایی، (۱۳۹۱) ایجاد تفکر انتقادی در دانشجویان؛ همسو می‌باشد. فقط در موارد استفاده از مقالات جدید ملی و بین‌المللی در فرایند تدریس و داشتن امنیت شغلی در پژوهش‌های مرتبط در دسترس پژوهشگر مفهومی مرتبطی یافت نشد. مفاهیم استخراج شده در مقوله دانشجو (تحصیلی، شخصیتی-نگرشی) با نتایج پژوهش‌های: علاقه دانشجویان به محتوای درسی (قاضی طباطبائی و یوسفی افراشته، (۱۳۹۱)، منابع حمایتی از دانشجویان (جکسون و بوگر^۶، (۲۰۱۰)، شرکت فعالانه دانشجویان در مباحث کلاسی (پاک مهر، جعفرثانی، رضوانی و کارشکی، (۱۳۹۱)، تعامل با استاد و دیگر دانشجویان، داشتن آمادگی قبلی (یمنی، (۱۳۹۱) افزایش انگیزه، استعداد، همسو می‌باشد. در قسمت مفاهیم استخراج شده در مقوله محتوا (ساختاری و اجرایی) با نتایج پژوهش‌های: به کارگیری محتوای با کیفیت و کاربردی در کلاس درس (هویدا و مولوی، (۱۳۸۷)؛ یمنی و حصار، (۱۳۸۷)، به کارگیری وسایل کمک آموزشی (محمد پور، (۱۳۷۴)، به کارگیری تکنولوژی (حسینی و همکاران، (۱۳۹۳) هم‌پوشانی دارد. مفاهیم استخراج شده در مقوله امکانات (زیرساخت سخت و تکنولوژیکی) با پژوهش (یمنی، (۱۳۹۱) هم‌خوانی دارد.

در تبیین یافته‌های جدول (۵) موانع آموزش با کیفیت در دانشگاه مفاهیم استخراج شده از پاسخ‌ها در مقوله فرعی اولیه درون دانشگاهی و موانع فرادانشگاهی طبقه‌بندی شدند که موانع درون دانشگاهی در ابعاد استاد، دانشجو، محتوای درسی و امکانات (مقوله‌های فرعی ثانویه) با نتایج پژوهش‌های (استارک^۷، (۲۰۰۳)؛ ویگ و شرما^۸، (۲۰۱۴)؛ کافیلد^۹، (۲۰۰۸) هم‌خوانی دارد. و فقط در مفهوم عدم تناسب سرفصل‌ها و تعداد واحدهای عملی کم در ادبیات پژوهش مفهوم

1. Pettit, Axelson, Ferguson & Rosenbaum
 3. Devlin M O'Shea .H.
 5. Latif, E., & Miles, S.
 7. Stark
 9. Coffild

2. Zhou, Liu, Zeng & Zhu
 4. Fah, B. C. Y., & Osman, S.
 6. Jackson & Bohrer
 8. Vig & Sharma

مشابه‌ای یافت نشد. موانع آموزش در سطح فرادانشگاهی و در مقوله ثانویه سطح خرد، ضعف سیستم ارزشیابی استاد توسط دانشجو با نتایج پژوهش‌های (مریت^۱، ۲۰۰۸؛ هامر^۲، ۲۰۰۵) ناکارآمدی مدیریت در جذب نیروی انسانی کم تخصص (یمنی، ۱۳۹۱) همسویی دارد و در مفاهیم سخت‌گیری‌ها در تصویب موضوعات جدید پژوهشی، بروس تحصیلی محدود دانشجویان، در ادبیات پژوهش مفهوم مرتبطی یافت نشد. در مقوله فرعی اولیه فرادانشگاهی و در سطح کلان مفاهیم استخراج شده با بررسی در ادبیات پژوهش با نتایج پژوهش‌های: تأثیر عدم استقلال دانشگاه در افت کیفیت آموزش (جاودانی، توفیقی، قاضی طباطبائی و پرداختچی، ۱۳۸۷)، پذیرش زیاد دانشجو و نسبت نابرابر دانشجو به استاد (فراستخواه، ۱۳۸۵؛ جوادی، نجفی و فرج‌اللهی، ۱۳۹۲)، ضعف سیستم در پذیرش دانشجو (پاکریان، ۱۳۷۸) کمبود بودجه در افت کیفیت آموزش (چن^۳، ۱۹۹۸) نا کارآمدی در سیستم جذب استاد (یمنی و گلدسته، ۱۳۹۲)، فقدان آزادی علمی (کریمیان، کجوی، لطفی و امینی، ۱۳۹۰) پایه‌های تحصیلی ضعیف دانشجویان در دوره‌های قبل (یمنی، ۱۳۹۱)، تأثیر سرقت ادبی بر افت کیفیت آموزش (بنت^۴، ۲۰۱۳)، ضعف سیستم ارتقاء اعضای هیأت علمی در افت کیفیت آموزش دانشگاه با پژوهش (جاودانی و روحانی، ۱۳۹۳) همسویی دارد. در تبیین یافته‌های جدول (۶) مفاهیمی که به‌عنوان راهکارها توسط متخصصان و دانشجویان دکتری در سطح مقوله فرعی اولیه درون دانشگاهی بیان شد با نتایج پژوهش‌های (یمنی، ۱۳۹۱؛ طبرسا و همکاران، ۱۳۹۱؛ لوماس، ۲۰۰۴) همسو می‌باشد. در قسمت راهکارها در سطح درون دانشگاهی در سطح خرد: اصلاح شیوه برقراری سیستم تشویق و تنبیه با نتیجه پژوهش نیلی احمدآبادی (۱۳۷۱) اصلاح سیستم ارزشیابی استاد (پاکریان، ۱۳۷۸)؛ مدیریت دانشگاه (رویکردهای نظارتی درست و مستمر) (یمنی، ۱۳۹۱) بالا بردن انگیزه کارکنان دانشگاه با نتایج پژوهش‌های (نام‌آوری، ۱۳۸۸) همسو می‌باشد. در قسمت راهکارهای متخصصان و دانشجویان در سطح مقوله فرعی اولیه فرا دانشگاهی با نتایج پژوهش (حسینی و همکاران، ۱۳۹۳) تغییر شیوه‌های پذیرش دانشجو (یمنی و حصاری ۱۳۸۷)، ملاک‌های درست در گزینش دانشجو (پاکریان، ۱۳۷۸)، استقلال مالی و اداری دانشگاه (آبوت و دکلیگوس^۵، ۲۰۰۳)، نظارت جدی بر فرایند انجام پژوهش‌ها (آرمسترانگ، کیتز و اوسن^۶، ۲۰۰۳؛ مک نم و دیوید^۷، ۲۰۰۲) راهکار افزایش بودجه برای افزایش کیفیت آموزش در دانشگاه (سبحانی‌نژاد و افشار، ۱۳۸۷؛ نادری، خرازی، انتظاری و عشرت‌آبادی، ۱۳۹۲) ارتباط دانشگاه با

1. Merritt
3. Chen
5. Abbott, M., & Doucouliagos
7. McNamee MI, David BR

2. Huemer
4. Bennett, R.
6. Armstrong, Ketz & Owsen

صنعت (مرادی، ۱۳۸۳) راهکار نوآوری بین رشته‌ای (احمدی، سبحانی‌نژاد و امیری، ۱۳۹۵) همسویی دارد. در زمینه راهکارهای کوچک شدن ساینز جمعیتی دانشگاه، اصلاح ساختارها و کارکردهای دانشگاهی، توجه به ویژگی‌های خاص هر دانشگاه، بازنگری در اهداف و مفهوم دانشگاه، بکارگیری مدیریت هوشمندانه در رأس سازمان و هم‌چنین واگذاری اختیارات به هر یک از واحدها، استفاده از تجربیات کشورهای پیشرفته که مطرح شد با بررسی ادبیات پژوهش‌های در دسترس محقق این مفهوم، و موارد مشابه آن یافت نشد. در تبیین جدول (۷) نقش دانشجو در کیفیت آموزش مورد بررسی قرار گرفت، که با واکاوی در ادبیات پژوهش مقوله‌های فرعی اولیه (عوامل درونی و عوامل بیرونی) ذکر شده با نتایج پژوهش‌های (لوین^۱، ۲۰۰۰؛ جترو و کیپرو^۲، ۲۰۱۱؛ رابرت و استارک^۳، ۲۰۰۸؛ لیو، کیلی و باسکیست^۴، ۲۰۱۶؛ وات، سرلی و شی^۵، ۲۰۰۷) همسویی دارد و فقط در مفاهیم استخراجی، آزادی عمل در انتخاب درس و استاد در سطح عوامل درونی و بیرونی و مفاهیم مشابه به آن در پژوهش‌های در دسترس پژوهشگر یافت نشد. در تبیین جدول (۸) در زمینه ترکیب محتوای برنامه درسی (ارتباط محتوا، انعطاف‌پذیر بودن محتوا، ارتباط بین حجم با تعداد واحد دروس) مفاهیم استخراج شده در مقوله‌های فرعی اولیه (محتوایی و فرامحتوایی) با نتایج پژوهش‌های: (تونیتون^۶، ۲۰۰۸؛ منسینا^۷، ۲۰۰۵) هم‌پوشانی دارد در زمینه سایر مفاهیم ذکر شده مانند، عدم وجود سیستم نظارتی، استفاده نکردن از تکنولوژی و برقراری تعادل بین واحدهای عملی و نظری، در پژوهش‌های در دسترس پژوهشگر مفهوم مرتبطی یافت نشد. براساس، آنچه تا کنون بیان شد می‌توان پیشنهادهایی جهت ارتقاء سطح کیفیت آموزش به شرح زیر ارائه کرد:

- اعطای آزادی علمی به جامعه دانشگاهیان و در راس آن اعضای هیأت علمی که بدون هیچ‌گونه محدودیتی پژوهشی در مسیر پویایی و پیشرفت علمی گام بر دارند همراه با حمایت از استقلال دانشگاه‌ها برای اداره کردن امور مربوط به خود بدون هیچ‌گونه فشار و مداخله‌ای از سوی نهادهای نظارتی.
- تسهیل همکاری‌های علمی بین‌المللی با دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور و عقد تفاهم‌نامه همکاری و اجرایی کردن آن‌ها.

1. Levin
3. Roberts & Stark
5. Watt, Cereley & Shea
7. Mansilla

2. Jeruto TK, Kiprop CJ.
4. Liu, Keeley, & Buskist
6. Toynton, R.

- فراهم کردن امکانات فیزیکی مناسب در کلاس‌های درس و ایجاد فضای آموزشی جهت انجام فعالیت‌های پژوهشی برای اعضای هیأت علمی و دانشجویان و امکان دسترس سریع به منابع اطلاعاتی روز دنیا.
- ایجاد پیوند میان سیستم آموزش عمومی و آموزش عالی و هدایت تحصیلی هدفمندانه دانشجویان قبل از ورود به دانشگاه و بازنگری در سیستم پذیرش دانشجو در نظر گرفتن نشانگرهای مانند استعداد، علاقه و انگیزه در جذب دانشجویان.
- چرخش فرایند سیاست‌گذاری آموزش عالی از پایین به بالا به شکل مشارکتی و با حضور جامعه دانشگاهیان.
- بروزرسانی زیرساخت‌های تکنولوژیکی فعلی و ایجاد زیرساخت‌های تکنولوژیکی جدید در دانشگاه‌ها و توجه به نگهداشت آن‌ها.
- تخصیص سهم بیشتری از تولید ناخالص داخلی به آموزش عالی توأم با متنوع‌سازی مالیه دانشگاه‌ها.
- ایجاد تعامل دو سویه و دو طرفه بین دانشگاه و صنعت و ایجاد سیستم یکپارچه پژوهشی برای انطباق بین پژوهش‌ها با نیازهای بخش صنعت و جامعه.
- ایجاد سازوکارهای برای ارزیابی کیفیت دانشگاه‌ها به شکل ترکیبی از ارزیابی درونی و بیرونی توأم با پیوستن به شبکه‌های بین‌المللی ارزیابی کیفیت دانشگاه‌ها.
- توجه و حمایت از برنامه‌های توسعه حرفه‌ای اعضای هیأت علمی.
- ایجاد انطباق میان عرضه و تقاضای دانشجویان برای متناسب‌سازی بازار کار فارغ‌التحصیلان دانشگاهی.
- اصلاح سیستم جذب اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌ها و با توجه نشانگرهای تخصصی و دانشی همراه با بازبینی در نشانگرها و شاخص‌های ارتقاء اعضای هیأت علمی و خروج از حالت کمی‌گرایانه و مقاله‌محوری.
- اصلاح سیستم ارزشیابی استاد توسط دانشجو و توجه به نتایج آن برای بهتر کردن عملکرد اعضای هیأت علمی.
- نظارت جدی‌تر و تدوین قوانین برای حمایت از قوانین مالکیت معنوی و جلوگیری از پلاژیاریسم.
- بازنگری در سرفصل‌ها و محتوای برنامه درسی در برخی از رشته‌های تحصیلات تکمیلی و تمرکز بر گنجاندن تفکر انتقادی در برنامه درسی و متناسب ساختن آن با نیازهای بازار کار

با مشارکت متخصصان برنامه درسی در تدوین محتوا درسی با توجه به رویکرد میان رشته ای با نگاهی فراملی.

منابع

- Abbott, M., & Doucouliagos, C. (2003). The efficiency of Australian universities: a data envelopment analysis. *Economics of Education review*, 22(1), 89-97.
- Ahmadi, A., & Faridi, M. & Salhi, A. (2013). *Research method in management (management disciplines)*. Tehran: Payame Noor University Press (In Persian).
- Ahmadi, P., & Sobhaninejad, M., & Amiri, M. (2016). Organize between program planning with an emphasis on the impact of content modules. *Quarterly Journal of Educational Research*, 22(6), 97-121 (In Persian).
- Armstrong, MB, Ketz, JE, & Owsen, D (2003). Ethics education in accounting: Moving toward ethical motivation and ethical behavior. *Journal of Accounting Education*. 21 (1), 1 -16.
- Artés, J., Pedraja-Chaparro, F., & del Mar Salinas-Jiménez, M. (2017). Research performance and teaching quality in the Spanish higher education system: Evidence from a medium-sized university. *Research Policy*, 46(1), 19-29.
- Bazargan, A. (2014). *Educational Evaluation: Concepts, Patterns and Operational Process*. Tehran: Publications Samat (In Persian).
- Bazargan, A. (2015). *An Introduction to Qualitative Research Methods and Common Approaches in Behavioral Sciences*. Tehran: Publications Didar (In Persian).
- Bennett, R. (2005). Factors associated with student plagiarism in a post-1992 university. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 30(2), 137-162.
- Biyrami, M., & Rahimirad, H. (2014). Pathology Quality of Monitoring and Evaluation Strategies for Higher Education Curriculum. *The 6th National Conference on Education at Tarbiat University*, Shahid Rajaei University (In Persian).
- Boccanfuso, D.; Larouche, A. & Trandafir (2015). Quality of higher education and the labor market in developing countries: Evidence from an education reform in Senegal, *Journal of World Development*, 74, 412-424.
- Chen, C. C., Greene, P. G., & Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of business venturing*, 13(4), 295-316.
- Cheng, M. (2017). Reclaiming quality in higher education: a human factor approach. *Quality in Higher Education*, 23(2), 153167.
- Coffield, F. (2008). *Just suppose teaching and learning became the first priority...* London: Learning and Skills Network.
- Dadkhah, A. & etal. (2009). Characteristics of a good teacher from the viewpoint of students of Ardabil University of Medical Sciences, *Journal of Health and Care*, 11(4); 43- 49 (In Persian).
- Das, P., Mukherjee, S., & Roy, S. D. (2016). Assessment of quality of higher education in hostile environment: an analysis on provincialised colleges under Assam University Silchar. *Quality in Higher education*, 22(1), 36-48.
- Devlin, M., & O'Shea, H. (2012). Effective university teaching: Views of Australian university students from low socio-economic status backgrounds. *Teaching in Higher Education*, 17(4), 385-397.
- Elassy, N. (2015). The concepts of quality, quality assurance and quality enhancement. *Quality Assurance in Education*, 23(3), 250-261.
- Esmailbidhendi, Z. (1998). *Effective factors on the quality of education from the views of faculty members and undergraduate students of Alzahra University*. Master's Thesis Alzahra University (In Persian).

- Fah, B. C. Y., & Osman, S. (2011). A case study of student evaluation of teaching in university. *International Education Studies*, 4(1), 44-50.
- Ferasatkah, M. (2006). *Compilation and presentation of a model for assessing the quality and validation of higher education in Iran based on global and Iranian experiences*. Ph.D. in Higher Education, University of Tehran (In Persian).
- García-Aracil, A. (2009). European graduates' level of satisfaction with higher education. *Higher Education*, 57(1), 1
- Ghadampour, A., & Farhadi, A. & Beyranvand, F. (2016). Determining the Relationship between Academic Excitement and Academic Students in University of Science Lorestan Medicine. *Research in medical education*, 8 (2): 68 - 60. (In Persian).
- Ghazizababaei, M. & Yousefi, M. (2012). Relationship Analysis of Some Variables Related to the Professors' Evaluation by Students: An Application of the Structural Equation Model. *Journal of Research and Planning in Higher Education*, 18(2); 83 107 (In Persian).
- Groen, J. F. (2017). Engaging in Enhancement: Implications of Participatory Approaches in Higher Education Quality Assurance. *Collected Essays on Learning and Teaching*, 10, 89-100.
- Hanushek, E. A. (2013). Economic growth in developing countries: The role of human capital. *Economics of Education Review*, 37, 204-212.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2008). The role of cognitive skills in economic development. *Journal of economic literature*, 46(3), 607-68.
- Hassani, Vahidnejad., Shohodi, M., Talebi, M. (2015). Evaluation of the effective teaching components in French based on the views of French language students. *French Language and Literature Studies*, 1:68-49 (In Persian).
- Hosseini, K., & Tabizi, O. & Hassanzadeh, M. (2014). Evaluating and prioritizing the key factors affecting the enhancement of Iran's higher education quality and providing optimal solutions. *Urban Management Quarterly*, 13(37): 287-298 (In Persian).
- Hoveida, R., & Molavi, H. (2008). Improving Educational Quality Improvement for Faculty Members of Isfahan University Universities: A Comparison Based on AQIP Scale, *Iranian Journal of Medical Education*, 8:141-132 (In Persian).
- Huemer, M. (2005). Student evaluations: *A critical review*. Retrieved May, 28
- Jackson, S., & Bohrer, J. (2010). Quality assurance in higher education: Recent developments in the United Kingdom. *Research in Comparative and International Education*, 5(1), 77-87.
- Javadi, M., & Njafi, H. & Farajollahi, M. (2013). Factors Affecting the Quality of Distance Education (Case Study: Postgraduate Education Center of Payame Noor University, Tehran). *Journal of Electronic Learning*, 4(2) (In Persian).
- Javdani, H. & etal. (2008). The study of the management of Iran's higher education system from the perspective of top managers: past, present, future. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 48:139-161 (In Persian).
- Javdani, H., & Rohani, S. (2015). *Revision of faculty promotion system*. Institute for Research and Planning for Higher Education. (In Persian).
- Jeruto, T. (2011). Extent of student participation in decision making in secondary schools in Kenya. *International journal of humanities and social science*, 1(21), 92-99
- Kaarsen, N. (2014). Cross-country differences in the quality of schooling. *Journal of Development Economics*, 107, 215-224.
- Karimiyan, Z. & etal. (2011). Academic management and accountability; the necessity of independence and scientific freedom from the viewpoint of faculty members. *Journal of Education in Medical Sciences*, 8: 855-863 (In Persian).
- Keykha, A. (2017). *Review and analysis of effective factors on the quality of education in universities*. The 12th Quality Assurance Evaluation System at Alzahra University (In Persian).

- Khorasani, A., Yamani, M., Pardakhtchi, H & Sabagheian, Z. (2010). A model for the quality analysis of Iranian State Universities on the basis of current quality models (systematic approach). *Iranian Engineering Education Quarterly*, 48 (In Persian).
- Khurshid, F. (2014). Factors affecting higher education students' success. *Asia Pacific Journal of Education, Arts and Sciences*, 5(1), 39-47.
- Kimenyi, M. S. (2011). Contribution of higher education to economic development: A survey of international evidence. *Journal of African Economies*, 20 (3)
- Latif, E., & Miles, S. (2013). Students' perceptions of effective teaching. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 14(1), 121.
- Levin, B. (2000). Putting students at the centre in education reform. *Journal of educational change*, 1(2), 155-172.
- Liu, S. (2016). *Quality Assurance and Institutional Transformation*. Singapore: Springer.
- Liu, S., Keeley, J., & Buskist, W. (2016). Chinese College Students' Perceptions of Excellent Teachers across Three Disciplines Psychology, Chemical Engineering, and Education. *Teaching of Psychology*, 43(1), 70-74.
- Lomas, L. (2004). Embedding quality: the challenges for higher education. *Quality Assurance in education*, 12(4), 157-165.
- Longworth, N. (2003). *Lifelong learning in action: Transforming education in the 21st century*. Routledge.
- Manea, N. P. (2014). The Analysis of Perception of Master Students Regarding the Quality of Educational Services of Bucharest Universities. *Procedia Economics and Finance*, 15, 746-751.
- Mansilla, B. V. (2005). Assessing student work at disciplinary crossroads. *Change Magazine*, 37 (1): 14-21.
- Manuelli, R. E., & Seshadri, A. (2014). Human capital and the wealth of nations. *American economic review*, 104(9)
- McCowan, T. (2018). Quality of higher education in Kenya: Addressing the conundrum. *International Journal of Educational Development*, 60, 128-137.
- McNamee MI, David BR (2002). *The ethics of educational research*. Blackwell. London.
- Meerts, J. (2003). Why information technology still matters in higher education. *Harvard Business Review*, 25
- Mohammadpour, M. (1995). *Student Opinions on the Effective Factors of Quality of Education in Khuzestan Teacher Training Centers*. Master's thesis, Islamic Azad University, Khorasgan Branch. (In Persian).
- Moradi, H. (2004). A New Approach to University Management. *Proceedings of the Conference on Higher Education and Sustainable Development* (In Persian).
- Motalebifard, A. & etal. (2016). Examining the Factors Affecting the Formation and Development of Iran's Higher Education Teachers. *Management and Planning in Educational Systems*, 17:9-40 (In Persian).
- Movahedi, R., & Shirkhani, M. & Talebi, B. (2017). The study of effective Factors on Improving the Quality of Education: Case Study in College of Agriculture, Buali Sina University. *Higher Education Letter*, 10:37 (In Persian).
- Nabaho, L., Aguti, J. N., & Oonyu, J. (2017). Making Sense of an Elusive Concept: Academics' Perspectives of Quality in Higher Education. *Higher Learning Research Communications*, 7(2)
- Nabaho, L., Aguti, J., & Oonyu, J. (2016). Assuring the quality of teaching at Makerere University in Uganda: Practices and experiences of academics and students. *Alternation*, 23(1), 40-61.
- Naderi, A. & etal. (2013). Supply and allocation mechanisms for higher education. *Quarterly Journal of Human Resource Studies*, 3(10): 91-120 (In Persian).

- Namavari, A. (2009). *Investigating the Factors Affecting Job Satisfaction from Employees*. Master thesis, Islamic Azad University, Roudehen Branch (In Persian).
- Ng, P. T. (2008). The phases and paradoxes of educational quality assurance: The case of the Singapore system, *Quality Assurance in Education*, 16, 112-125.
- Nilihamadabadi, M. (1992). *Comparative survey of faculty members of Isfahan and Industrial universities in Isfahan regarding the factors affecting the quality of education of both universities*. Master's thesis, Faculty of Education Sciences and Psychology, University of Isfahan. (In Persian).
- Pakmehr, H. & etal. (2012). The Role of Teachers' Teachers' Teaching and Its Components in Developing Students' Critical Thinking: Opportunities and Challenges in Curriculum in Higher Education, *Educational Psychology Studies*, 9:17-38 (In Persian).
- Pakriyan, Z. (2008). *Study of the factors of increasing the quality of education in Isfahan University and suggestions for its improvement*. Master's thesis of Isfahan University. (In Persian).
- Pettit, J. E., Axelson, R. D., Ferguson, K. J., & Rosenbaum, M. E. (2015). Assessing Effective Teaching: What Medical Students Value When Developing Evaluation Instruments. *Academic Medicine*, 90(1), 94-99.
- Popescu, F. (2015). South African globalization strategies and higher education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 209, 411-418.
- Rahmani, R., & Fathivajargah, K. (2008). Quality Evaluation in Higher Education. *Education Strategies in Medical Sciences*, 1(1): 28-39 (In Persian).
- Roberts C, Stark P. (2008). Readiness for self-directed change in professional behaviours: factorial validation of the Self-Reflection and Insight Scale. *Medical Education*, 42(11)
- Salimi, J., & Ramezani, G. (2014). Identification of Effective Teaching Components and Assessment of Teaching Status (Case Study of Applied University of Kurdistan), No. 5, pp. 33-61 (In Persian).
- Sarani, V. & etal. (2015). Investigating the Relationship between Transformational Leadership Style and Improving the Quality of Agricultural Higher Education (Case Study: Campus of Agriculture and Natural Resources of Tehran University). *Journal of Educational Measurement & Evaluation Studies*, 4(8) (In Persian).
- Schindler L., Welzant, H., Puls Elvidge, S., & Crawford, L. (2015). Definitions of quality in higher education: A synthesis of the literature. *Higher Learning Research Communications*, 5(3), 3-13.
- Schoellman, T. (2011). Education quality and development accounting. *The Review of Economic Studies*, 79(1), 388-417.
- Seraji, F., & Maroofi, Y. & Razeghi, T. (2014). Identifying Evaluation Challenges from Students' Learning in Iran's Higher Education System. *Journal of Educational Measurement & Evaluation Studies*, 4(5): 33-54 (In Persian).
- Sobhaninejad, M., & Afshar, A. (2008). Explaining the nature and authoritative quality of the higher education system in order to recognize the challenges and designs of innovative solutions. *Quarterly journal of Islamic Azad University*. 12(4) (In Persian).
- Soleymanimotlagh, K. (2005). *The Effect of Educational Factors on the Quality of Academic Education in the Viewpoint of Faculty Members and Students of Lorestan University*. Master's Thesis, Shahid Beheshti University. (In Persian).
- Stark, P. (2003). Teaching and learning in the clinical setting: a qualitative study of the perceptions of students and teachers. *Medical Education*, 37(11), 975-982.
- Tabarsa, G., & Hassanvand, M. & Arefnejad, M. (2014). Analysis and Ranking of Effective Factors on Improving Educational Quality (Case Study of Yazd University). *Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 4(2) (In Persian).
- Tilak, J. B. (2008). Higher education: a public good or a commodity for trade? *Prospects*, 38(4), 449-466.

- Toynnton, R. (2005). Degrees of disciplinarity in equipping mature students in higher education for engagement and success in lifelong learning. *Active Learning in Higher Education*, 6(2), 106-117.
- Vahabi, A. (2014). Characteristics of a good university professor from the perspective of students of Sanandaj Applied Science University. *Journal of Medical Education Development*, 13 (In Persian).
- Vig, P., & Sharma, K. (2014). Humane characteristics of teachers in relation to employability skills: A research study. *International Journal of Education and Management Studies*, 4(2), 80.
- Watt CD, Cereele SA, Shea JA. (2005). Educational views and attitudes and career goals of MD PhD students at university of Pennsylvania of medicine. *Acad Med*; 80 (2): 193 -8.
- Winter, S., & Pfitzner, A. (2013). Externalities and Optimal Subsidization of Higher Education.
- Yamani, M. (2012). *Quality in higher education*. Tehran: Publication of the samt (In Persian).
- Yamani, M., & Goldasteh, A. (2013). Investigating factors influencing hidden policies in attracting faculty members. *Quarterly of Iranian Higher Education Association*, 4:57-80 (In Persian),
- Yamani, M., & Hessari, M. (2008). Comparison of Some Factors Affecting Quality of Masters Courses at Beheshti University and Sharif University. *Quarterly Journal of Iranian Higher Education Association*, 1(1): 58-80 (In Persian).
- Yousapronpaiboon, K. (2014). SERVQUAL: Measuring higher education service quality in Thailand. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 1088-1095.
- Zhou, H., Liu, M., Zeng, J., & Zhu, J. (2016). Selection of nursing teaching strategies in mainland China: A questionnaire survey. *Nurse education today*. 1(39), 147-151.

**Identifying the Factors Affecting the Quality of Education from the Viewpoint of
Higher Education Specialists and Ph.D. Students**

A. Keykha* H. Abdollahi¹ & A. Khorsandi Taskouh²

Received: 2018/07/19

Accept: 2018/02/05

Abstract

objective: In recent decades, Iran's higher education system faced many challenges, including quantitativeism, financial pressures increase, centralization and multiplicity of decision-making centers, dominance politicization over higher education, increase of research unethical behaviors, lack of international communication, asynchronism between the curriculum and community needs, weakness of technological infrastructure, to say a few, which led to reduction of the quality of Iran's higher education system. Hence, now more than ever, rethinking about the structures and functions of higher education is needed. The aim of this study is to identify the factors affecting the quality of education from the viewpoint of higher education specialists as well as Ph.D. students at the Allameh Tabataba'i University. These factors were identified and analyzed in various levels of effectiveness through the investigation of two views .

Materials and Methods: Due to the complexity, subjective and relativity of the concept of quality in education and its dependence on the context and ground of each structure, exploratory qualitative research method has been applied for this research. Because qualitative research provides more accurate findings for a deeper understanding and interpretation of the thoughts and minds of the subjects. For this purpose, interviews with six questions were conducted using semi-structured interviews with seven higher education specialists and 19 Ph.D. students selected by purposeful and snowball sampling. The collected data, then, were analyzed using content analysis method. In the coding sequence, after reading all the interviews, the concepts for each interview were counted. Subsequently, the concepts were classified according to the differentiated and shared aspects in the form of secondary subcategories. In the third part of the coding process, subcategories were contracted on the basis of similarities and differences and formed the secondary primary categories. This process was applied separately in response to each interview question.

Discussion and Conclusion: The findings show that the factors affecting the quality of education in the classroom level are divided into four categories: professor (academic and personality), student (educational and attitude-personality), curriculum (structural

---

* Corresponding Author: Ph.D. student of Economics and Finance Management of Higher Education, University of Tehran, Tehran, Iran. ahmadkeykha8984@gmail.com

1. Associate Professor of Management and Educational Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor of Management and Educational Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Archive of SID

and executive), facilities and infrastructure (hard facilities and technologic-scientific). The infrastructure of science and technology). The obstacles of high-quality education in higher education also are divided into two types of inter-university (professor, student, curriculum content, and facilities and infrastructure) and outer-university (micro and macro levels). The method for removing them in order to increase the quality of higher education, according to the obstacles, were also addressed, such as: reviewing the faculty members' promotion system, expanding contacts with international communications, reconstruction of university-industry connection, improving the recruitment process of faculty members, and so on. Findings showing the role of students in improving the quality of education were also classified into two groups of internal factors (academic and attitudinal) and external factors (managerial-executive, policy). In examining the role of the curriculum in the enhancement of the quality of higher education, the findings were classified into two categories: content (structural, executive) and meta-content (managerial and policy). Based on the findings of this research, it is recommended to amend the professor's assessment system by the students and pay attention to its results for the enhancement of the performance of faculty members.

Key words: higher education, university, quality increase